

**VERVALLE STATE, HULPBRONNORLOË EN VREDEMAKING: DIE
GEVAL SIERRA LEONE**

DENVER VAN SCHALKWYK (13083775)

**TESIS INGELEWER TER GEDEELTELIKE VOLDOENING AAN DIE
VEREISTES VIR DIE GRAAD VAN MAGISTER IN INTERNASIONALE
STUDIES AAN DIE UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH**

PROF. WJ BREYTENBACH

DESEMBER 2003

Verklaring

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat, my eie oorspronklike is en dat dit nie vantevore in die geheel en/of gedeeltelik by enige Universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê is nie.

Opsomming

Hierdie tesis verken die kwessie van vervalde state met verwysing na William Reno (2001) se teorie. Sedert veral die einde van die Koue Oorlog vind ons die tendens dat verskeie state verval het. In hierdie tesis verwys die konsep van 'n vervalde staat na 'n situasie waar die struktuur, gesag, politieke orde en wette uitmekaar geval het. Die verskynsel van vervalde state is histories en kom wêreldwyd voor. Kontemporêre Afrika verskaf egter die meeste voorbeelde van vervalde state. Sierra Leone is 'n voorbeeld van so 'n vervalde staat. Na die aanvang van die konflik in 1991 was die staat in Sierra Leone nie meer daartoe instaat om die funksies te verrig wat van 'n staat vereis word indien so 'n staat as 'n staat geag wil word nie. Die 'regering' in 'n vervalde staat beskik nie meer oor die kapasiteit om bindende, effektiewe besluite te neem nie. Die staat, as 'n basiese instelling, verloor sy soewereiniteit as die sentrale instelling in die samelewing.

Die verval van 'n staat word toenemend met die uitbreek van 'n konflik- in hierdie geval 'n- hulpbronoorlog gekenmerk. Hulpbronne word deur die sleutelfigure, wat betrokke is in die hulpbronoorlog in die vervalde staat, gebruik om hulself te verryk. Hierdie hulpbronne word ook gebruik om die sleutelfigure se aksies en propaganda te finansier. Diamante is as hulpbron in Sierra Leone deur die 'regering' en Foday Sankoh, 'n rebel/insurgent, asook Charles Taylor, 'n oorlogsbaron, kommersieël uitgebuit. Die burgeroorlog met sy talle fasette, het tot die totale verval van die staat aanleiding gegee.

Die kwessie van vredemaak het met die uitbreek van die konflik in Sierra Leone na vore getree. Die konflik in Sierra Leone was 'n intrastaatkonflik. Die primêre doel van die Verenigde Nasies (VN) is om internasionale vrede en sekuriteit te handhaaf. Intrastaatkonflikte as sulks maak nie deel uit van die tradisionele opdrag van die VN betreffende vredemaak nie. Die VN het gevolglik nie oor 'n basiese raamwerk beskik van hoe om by die intrastaatkonflik in Sierra Leone

betrokke te raak nie. Die VN het eers in 1999 in die vorm van UNAMSIL in Sierra Leone betrokke geraak. Voor die intervensie van die VN het die 'regering' van Sierra Leone hom tot Private Militêre Bystand (PMB) in die vorm van 'Executive Outcomes' en 'Sandline International' gewend. Die problematiek insake PMB is dat dit nie deur internasioale organisasies soos die VN gesanksioneer word nie. As 'n regionale inisiatief het ECOWAS ook in die vorm van ECOMOG by die intrastaatkonflik in Sierra Leone betrokke geraak. In hierdie tesis sal daar gemeld word dat beide ECOMOG en PMB, met die uitsondering van die VN, se pogings vir vredemaak in Sierra Leone gefaal het.

Die slotsom waartoe hierdie tesis kom is dat Sierra Leone inpas by Reno (2001) se teorie insake die verskynsel van vervalde state. Sierra Leone is 'n tipiese voorbeeld van 'n vervalde staat en dit illustreer die geldigheid van die konsep. Dit beteken egter nie dat Sierra Leone permanent 'n vervalde staat hoef te wees nie. Die moontlikheid bestaan wel dat Sierra Leone die oorgang vanaf 'n vervalde staat na 'n stabielere, meer funksionele staat kan maak. Dit dien egter gemeld te word dat alle afleidings in hierdie tesis as voorlopig van aard beskou kan word. Hierdie afleidings is onderhewig aan verdere bevestiging of weerlegging deur latere studies.

Summary

This thesis explores the issue of collapsed states with reference to William Reno's (2001) theory. Since the end of the Cold War we find in many places that the state itself has collapsed. According to this thesis state collapse refers to a situation where the structure, authority, laws and political order have fallen apart. The phenomenon of collapsed states is historic and worldwide, but nowhere are there more examples than in contemporary Africa. Sierra Leone is an example of a collapsed state in Africa. The state in Sierra Leone was after the commencement of the conflict in 1991 not capable of performing the duties which are required of a state when a state wants to be called a state. Governments in collapsed states lack the capacity to make binding, effective decisions. As a basic institution, the state loses its sovereignty as the most central institution in the society.

Resource wars are nowadays a characteristic of collapsed states like Sierra Leone. Resources are used by key figures in the resource wars to enrich themselves. They also exploit the resources to finance their actions and propaganda. Diamonds was the resource which was exploited commercially by the 'government' and Foday Sankoh, a rebel/insurgent, as well as Charles Taylor, a warlord. The resource war was one of the reasons why the state in Sierra Leone collapsed further. It had lead to the total collapse of the state in Sierra Leone.

With the commencement of the conflict in Sierra Leone, the issue of peacemaking came to the fore in Sierra Leone. The conflict in Sierra Leone was an intrastate conflict. The primary goal of the United Nations (UN) is to maintain international security and peace. Intrastate conflicts do not form part of the UN's traditional mandate regarding peacemaking. The UN thus had no basic framework of how to get involved in the intrastate conflict in Sierra Leone. The UN only became involved in 1999 in the form of UNAMSIL. Before the

intervention of the UN, the 'government' of Sierra Leone turned to Private Military Companies (PMC's) in the form of Executive Outcomes and Sandline International. The problem with the intervention of PMC's in a conflict is that they are not sanctioned by international organisations like the UN. As a regional initiative, ECOWAS in the form of ECOMOG, also became involved in Sierra Leone. The intervention of both ECOMOG and PMC's in Sierra Leone failed to produce peace or the restoration of the state. Only the UN achieved peacemaking and the holding of an election.

The conclusion of this thesis is that Sierra Leone fits in the theory of Reno (2001) re collapsed states. Sierra Leone is a typical example of a collapsed state and it also illustrates the validity of the concept. This however does not mean that Sierra Leone will be a collapsed state forever. There is the possibility that Sierra Leone can make a transition from a collapsed state to a stronger state to a more stable and functional state. It need, however, be noted that all conclusions in this thesis are of a preliminary nature. The conclusions will therefore be subject to further confirmation by later studies.

DANKBETUIGINGS

- Aan die Hemelse Vader vir die talent, geleentheid en insig.
- Aan my ouers vir hul ondersteuning en begrip.
- Aan prof. WJ Breytenbach vir sy geduld, leiding en bystand asook dr. Leysens vir sy insette gelewer.
- Aan my familie en vriende vir hulle belangstelling en deurlopende aanmoediging.
- Aan Mario, Liezel en Jeremy wat telkens bereid was om my te help met die verkryging van relevante literatuur.
- Aan my proefleser, Alicestine, vir haar tyd en moeite.
- En aan Ouboet: selfs na jou heengaan, bly jy nog steeds my inspirasie in alles wat ek aanpak.

Inhoudsopgawe

	<u>Bladsye</u>
<u>Hoofstuk 1: Inleiding</u>	1-8
1.1 Probleemstelling	1-6
1.2 Doel van hierdie studie	6-7
1.3 Navorsingsmetode	7-8
 <u>Hoofstuk 2: William Reno se teorie insake vervalde state en Sierra Leone</u>	 9-30
2.1 Inleiding:Reno, Zartman en andere	9-12
2.2 Reno se teorie insake vervalde state	12-28
2.2.1 Vae nasionalisme	12-14
2.2.2 Manipulasie van markte	14-16
2.2.3 Kindersoldate	16-22
2.2.4 Kommersiële kontakte	22-25
2.2.5 Die rol van hulpbronne (diamantverkope)	25-28
2.3 Samevatting	28-30
 <u>Hoofstuk 3: Akteurs betrokke by die intrastaatkonflik in Sierra Leone</u>	 31-64
3.1 Inleiding: Die VN se reëls oor vredemaak	31-34
3.2 Akteurs	34-64
3.2.1 Regeerders, oorlogsbaronne en rebelle	34-38
3.2.2 Privaat Militêre Bystand (PMB)	38-43
(A) 'Executive Outcomes' (EO)	43-47
(B) 'Sandline International' (SI)	48-51
3.2.3 ECOWAS/ECOMOG	52-55
3.2.4 Die VN-UNAMSIL	55-61
3.3 Samevatting	61-62
Kaart 1: EO in Sierra Leone, 1995-1996	63
Figuur 1: UNAMSIL se Organisasiebeplanning in Sierra Leone	64

Hoofstuk 4: Slotopmerkings **65-71**

4.1 Gevolgtrekkings	65-69
4.2 Voorstelle	69-70
4.3 Effektiwiteit van die navorsingsmetode	70
4.4 Lesse geleer tydens die skryf van die studie	70-71
4.5 Onbeantwoorde kwessies	71

Literatuurlys **72-83**

Kaarte

Kaart 1: EO in Sierra Leone	63
------------------------------------	-----------

Figure

Figuur 1: UNAMSIL se Organisasiebeplanning in Sierra Leone	64
---	-----------

Tabelle

Tabel 1: Totale ontwapendes per groep	59
Tabel 2: Totale ontwapende kinders en volwassenes	60
Tabel 3: Totale gedemobiliseerde kinders en volwassenes	60
Tabel 4: Wapens en ammunisie gekollekteer	60

HOOFSTUK 1

INLEIDING

1.1 PROBLEEMSTELLING

Die problematiek onderliggend aan Sierra Leone, is dié rondom konflik in swak/vervalle state. Dis ook 'n geval van 'n hulpbronn oorlog, rebelle, kindersoldate en buitelandse rolspelers. William Reno (2001:3-7) verwys na Sierra Leone as 'n vervalte staat. Hy verwys in sy teorie insake vervalte state, na die verskillende kenmerke waaraan 'n vervalte staat, in die algemeen, uitgeken kan word. Hieronder kan vae nasionalisme, die manipulasie van markte, kindersoldate, kommersiële kontakte en 'n hulpbronn oorlog, geïdentifiseer word. In Sierra Leone was die hulpbronn oorlog oor diamante.

Vir die doeleindes van hierdie studie gaan daar gefokus word op die teorie van Reno en die probleem van vredemaak in sulke gevalle. Belangrik egter vir die leser om op te let is dat Zartman (1995) die skepper van die konsep, 'vervalte staat', is. Buzan (1991) verwys ook na hierdie konsep, maar hy verwys daarna as swak state, 'n konsep wat hy by Migdal (1988) verkry/geleen het. In hierdie studie sal daar gebruik gemaak word van Buzan se argumente insake swak state aangesien dit aanpas by die latere konsep, vervalte state, soos gekonstrueer deur Zartman. Zartman verwys na 'n vervalte staat as 'n staat waar die struktuur, gelegitimeerde mag, wette en politieke orde platgeval het en gerekonstrueer moet word. Zartman argumenteer dat in die geval van 'n vervalte staat, die mag van die regering verdwyn totdat dit gewoonlik in die hande van die plaaslike groepe of oorlogsbaronne (warlords) beland. Vir 'n onbepaalde tydperk is die staat, as 'n gelegitimeerde, funksionerende orde, afwesig.

Ingevolge die Reno- en Zartman definisies (1995) verskaf kontemporêre Afrika die meeste voorbeelde van vervalte state. Vir Buzan (1991:98) het dit Sierra Leone, Liberië, Ethiopië, Angola, Rwanda, Burundi en Somalië ingesluit. Sedertdien het Ethiopië gestabiliseer en is die burgeroorlog in Angola beëindig. Vredesprosesse het verder in

Burundi, Rwanda en Liberië tot stand gekom. Sierra Leone bly egter 'n tipiese geval van 'Renoland'. Daar word oor die algemeen na lande, waarop Reno sy teorie oor vervalde state baseer, na as 'Renoland' verwys.

In die 1990's, 1991 om spesifiek te wees, het die Revolusionêre Verenigde Front (RVF) onder leiding van Foday Sankoh, 'n tipiese rebel/insurgent, met aanvalle op die destydse 'regering' van president Momoh begin. Sankoh het die ondersteuning van Charles Taylor, 'n tipiese oorlogsbaron, van die naburige Liberië, geniet. In Hoofstuk 3 sal daar gesien word dat daar dikwels verwarring kan ontstaan insake die onderskeid tussen rebelle/insurgente en oorlogsbaronne. Mackinlay (2000) se argumente insake hierdie kwessie sal gebruik word om die onderskeid te help tref. Insurgente (ook revolusionêres) wil gewoonlik mag oorneem. Oorlogsbaronne, op hul beurt, het nie altyd nasionale ambisies nie. Oorlogsbaronne is meer in plaaslike buit ('spoils') geïnteresseerd.

Na die aanvang van die RVF se aanvalle was die staat as 'n gelegitimeerde en funksionerende orde in Sierra Leone spoedig daarmee heen en kan daar geargumenteer word dat die mag, ten minste in die diamantstreek van noordoos Sierra Leone, in die hande van die RVF-rebelle verval het. Die rebelle het plaaslike 'regeerders' geword, sonder om die sentrale regering oor te neem. Onwettige diamanthandel was die rebelle se belangrikste inkomstebron. Dit is dan ook waar die manipulasie van markte en die kommersiële bedrywighede van buitelanders ter sprake kom.

'n Verdere probleem wat hierdie studie ondersoek, is om 'n verband tussen vervalde state en die voorkoms van hulpbronn oorloë uit te lig. Meer duidelikheid sal help om te bepaal wat die onafhanklike veranderlike en die afhanklike veranderlike van hierdie studie is. Die studie poog dus om te bepaal wat eerste gekom het: die vervalde staat of die hulpbronn oorlog? Die onafhanklike veranderlike in 'n studie bepaal en beïnvloed die waarde van die afhanklike veranderlike van so 'n studie. Die afhanklike veranderlike word in die studie waargeneem om te bepaal wat die impak op die konfliktsituasie is. Hierdie veranderlikes is in verhouding met mekaar.

Diamante in Sierra Leone kan met reg as die euwel van die konflik beskou word. Daar word telkens na Sierra Leone se diamante as 'konflikdiamante' en/of 'bloeddiamante' verwys. Allen (1999) noem Sierra Leone se diamante 'spoils' (dit is waardevolle goedere wat geplunder word). Diamante as hulpbron in Sierra Leone, was tydens die oorlogsjare onder die beheer van rebelle/insurgente en oorlogsbaronne. Tot op hede het Sierra Leone gesukkel om diamante as 'n hulpbron aan te wend wat 'n sterker staat en ekonomie kan bewerkstellig. Wettige beleggers en/of die staat in Sierra Leone word gewoonlik nie bevoordeel nie. Die aanvang en duur van 'n hulpbronn oorlog soos dié een in Sierra Leone word deur die ekonomiese aspirasies van die betrokkenes gekenmerk (Goredema, 2002:1 & Hirsch, 2001:15). In Hoofstuk 2 sal daar gekyk word na hoe die verskynsel van hulpbronn oorloë by Ross (1999) se teorie insake die sogenaamde hulpbronn vloek, inpas.

Vervel 'n staat eers voordat 'n hulpbronn oorlog begin? Aan die ander kant weer; ontluik 'n hulpbronn oorlog eers voordat 'n staat vervel? Bevindings oor hierdie vrae sal in beide Hoofstukke 2 en 4 verskaf word. Verwante vrae wat ook later in hierdie studie beantwoord sal word, sluit onder andere die volgende in: hoe word vrede in 'n vervalle staat soos Sierra Leone gemaak? Word die vredesproses bemoeilik deurdat oorlogsbaronne en rebelle/insurgente belangrike rolspelers is? Verdere kompliserende faktore is kindersoldate, die betrokkenheid van private militêre maatskappye en vredemakers soos ECOWAS en die VN, soos later uitgelik sal word.

Kindersoldate het ook deel van Reno (2001:5-6) se vervalle state uitgemaak. 'n Kindersoldaat (Child Soldier) kan gedefinieer word as enige kind, seun of meisie, onder die ouderdom van agtien jaar wat vrywilliglik, gedwonge of met geweld gewerf word. Hierdie kindersoldate word dan deur gewapende magte, paramilitêres, burgerlike verdedigingsmagte of ander gewapende groepe in gevegte gebruik (Machel, 2001:7 & Stohl, 2002:21).

Kindersoldate het 'n onlosmaaklike deel van die konflik en hulpbronn oorlog in Sierra Leone geword. Die problematiek insake kindersoldate in Sierra Leone het te make met die vraagstuk rondom wie hulle in die konflik gewerf en gebruik het. Is dit byvoorbeeld

die rebelle en oorlogsbaronne, die oorblyfsels van die vervalde staat, of privaat militêre maatskappye, wat dikwels in sulke oorloë betrokke raak? Meer spesifiek: het die regeringsmagte, die RVF, of Privaat Militêre Bystand (PMB) in die vorm van 'Executive Outcomes' (EO) en Sandline International (SI) enigsins van kindersoldate gebruik gemaak? Het ECOMOG (Economic Community of West African States' Monitoring Group) en die Verenigde Nasies (VN) in die hoedanigheid van UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone) van kindersoldate gebruik gemaak?

Die laaste deel van hierdie probleemstelling sal op die kwessie van vredemaak fokus. Vredemaking (peace-making) kan gekonseptualiseer word as diplomatieke en selfs militêre inisiatiewe wat daarop gemik is om 'n vreedsame skikking, in 'n konflik wat alreeds uitgebreek het, te bewerkstellig. Furley & May (1998:5) asook Bernhardt (1998:21) meld dat vredemaking poog om geweld te minimaliseer, antagonisme tussen strydende groepe te verwyder, wedersydse aanvaarbare oplossings te bevorder en standhoudende skikkings daar te stel. Dikwels is dit eksterne rolspelers wat by vredemaak inisiatiewe betrokke raak. Soos alreeds vermeld, het 'Executive Outcomes' en 'Sandline International', asook ECOMOG en die Verenigde Nasies (VN) in die hoedanigheid van UNAMSIL in Sierra Leone betrokke geraak.

Die problematiek insake vredemaking by 'n vervalde staat soos Sierra Leone sluit die gewigtige vraagstuk in oor hoe daar vrede gemaak word in 'n staat wat in teorie nie meer bestaan nie. Baehr & Gordenker (1999:66-67) wys daarop dat Artikel 2 (3) van die VN se Handves die verskeie wyses van vredemaking stipuleer. Onderhandelings tussen strydende groepe, wat die regering insluit, word as 'n wyse van onderhandeling in 'n dispuut genoem. Onderhandelings by 'n intrastaatkonflik soos dié in Sierra Leone is veronderstel om tussen die regering van die staat, die opposisie (in die geval van die RVF) en 'n derde neutrale party plaas te vind. Die VN en streeksorganisasies kan as die derde neutrale party optree.

Vredemaak is dus bevorderlik vir die skepping van toestande soos skietstakings of die bemiddeling van 'n vredesooreenkoms waartydens met vredesbou (peace-building) en

selfs grondwetlike onderhandelings gevorder kan word. Dit is dan ook waar die probleme vir vredemaking in vervalle state begin. Volgens die definisie van 'n vervalle staat is daar in teorie nie meer 'n regering nie, in elk geval nie een met veel legitimiteit nie. Die inwoners van Sierra Leone was vir verskeie periodes in die duister oor wie eintlik hul land regeer. Was dit die groep in Freetown, die hoofstad van Sierra Leone, wat daarop aangedring het dat hulle die soewereine regering is? Aan die ander kant, was dit die RVF wat nie geskroom het om die legitimiteit van die regering in Freetown te bevraagteken nie. Daar was byvoorbeeld gerapporteer dat die oorgrote deel van die bevolking die legitimiteit van die sentrale regering bevraagteken het (Abdullah, 1998:203).

In Hoofstuk 3 sal daar gesien word dat beide ECOMOG en PMB in die vorm van EO en SI ook by vredemaking in die vorm van vredesmaakoperasies in Sierra Leone betrokke geraak het. ECOMOG was amptelik sedert 1997 in Sierra Leone werksaam. EO en SI het onderskeidelik in 1995-1996 en 1997-1998 'n rol in Sierra Leone gespeel. Die verskil tussen ECOMOG en PMB was dat eersgenoemde deur die destydse Organisasie vir Afrika Eenheid (OAE), nou die Afrika Unie (AU), en die VN gesanksioneer was. PMB was nie deur die VN gesanksioneer om by vredemaking in Sierra Leone betrokke te raak nie, maar wel deur die 'regering' (Cilliers & Mason, 1999:198). Hul aksies was dus op uitnodiging en wettig. Beide ECOMOG en PMB maak daarop aanspraak dat hulle 'n aansienlike en waardevolle bydrae tot 'n mate van vrede in Sierra Leone gemaak het. Of dit wel die geval is al dan nie, sal in Hoofstuk 3 oor uitsluitel gegee word.

Die VN het ook in die jarelange konflik en hulpbronn oorlog in Sierra Leone betrokke geraak. Die VN was eers in die vorm UNOMSIL (United Nations Observer Mission in Sierra Leone), gestig in 1998, in Sierra Leone betrokke. In 1999 het die VN in die vorm van UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone) by Sierra Leone betrokke geraak. Ten tyde van die skryf van hierdie studie het UNAMSIL hom nog steeds in Sierra Leone bevind. Die VN se betrokkenheid in Sierra Leone in die hoedanigheid van UNAMSIL word weer in Hoofstuk 3 bespreek.

Laastens: Vir jare is daar gereken dat Sierra Leone en die naburige Liberië ewe chaoties is. In Sierra Leone vind ons egter dat daar sedert 2000 betreklike vrede en stabiliteit heers. In skille kontras hiermee, tref ons vandag nog steeds onstabiliteit in Liberië aan. Wat het dus in Sierra Leone gebeur wat definitief nie in Liberië gebeur het nie? In Hoofstuk 4 sal daar geargumenteer word dat Sierra Leone sy huidige vrede en stabiliteit aan die verkiesing in 2002 en in 'n mate die intervensie van UNAMSIL, te danke het.

1.2 DIE DOEL VAN HIERDIE STUDIE

Voorspruitend uit die voorafgaande probleemstelling is die doel van hierdie studie vierledig van aard. Die studie poog om:

- (a) Eerstens ondersoek in te stel na William Reno se teorie oor vervalde state. Dit sal gedoen word deur aan te dui hoe Sierra Leone inpas by so 'n teorie met spesifieke verwysing na die problematiek van die hulpbronnorlog daar. Aansluitend hierby, wat was die rol van nasionalisme, die manipulasie van markte, kommersiële kontakte en kindersoldate asook diamante?;
- (b) verder poog die studie om die vernaamste akteurs wie by die intrastaatkonflik in Sierra Leone betrokke was, te identifiseer. Hier sal daar veral ondersoek ingestel word na die rolle van Foday Sankoh, Charles Taylor, ECOMOG, EO en SI asook die VN in die hoedanigheid van UNAMSIL;
- (c) derdens poog die studie om die verband wat tussen die veranderlikes bestaan, uit te lig. Die sentrale vraag in hierdie verband bly dus wat eerste gekom het; die vervalde staat of die hulpbronnorlog?; en
- (d) laastens sal daar ook gepoog word om lig te werp op die probleem van vredemaak in sulke omstandighede.

1.3 NAVORSINGSMETODE

Die navorsing van hierdie studie is hoofsaaklik deur middel van 'n literatuurstudie gedoen. Dit is eerstens 'n beskrywende asook 'n empiriese studie. Tweedens is dit 'n deduktiewe studie aangesien die raamwerk vanuit die literatuurstudie afgelei is vir die strukturering en aanbieding van die navorsingsonderwerp. Wat die deduktiewe aard van hierdie studie aanbetref, het dit betrekking op die afleiding van die ontledingsraamwerk en die proporsionele verband tussen die primêre veranderlikes wat ondersoek gaan word. Die bewyslewering van hierdie primêre veranderlikes is, derdens, op die induktiewe aard van hierdie studie gebaseer.

Bestaande literatuur oor die navorsingsonderwerp is bestudeer. Laasgenoemde was in 'n poging om 'n deeglike agtergrondskennis rakende die navorsingsonderwerp te bekom. Hierdie bestudering van bestaande literatuur het gehelp om die verskillende konseptualisering van konsepte deur ander outeurs te bepaal. Besondere klem is in die verband op die werk van Reno (2001) rakende vervalde state geplaas.

Die versamelde literatuur is verwerk en gesistematiseer sodat operasionalisering van die probleemstelling kan geskied. Die oorgrote deel van die literatuur is met behulp van die JS Gericke Biblioteek van die Universiteit van Stellenbosch ingesamel. Literatuur soos versamel in die JS Gericke Biblioteek fokus meer op boeke en akademiese joernale en in 'n mindere mate die Internet.

In 'n poging om 'n balans tussen argumente te vind is daar werk daarvan gemaak om artikels in beide sogenaamde akademiese joernale van Afrika en nie-Afrika akademiese joernale te vind. Akademiese joernale van Afrika sluit byvoorbeeld *Africa Insight*, *African Affairs*, *African Security Review*, *The Journal of Modern African Studies* en *Review of African Political Economy* in. Sogenaamde nie-Afrika akademiese joernale vir die doeleindes van hierdie studie sluit byvoorbeeld die *Journal of International Affairs*, *Foreign Policy*, *Journal of Conflict Resolution*, *Journal of Peace Research*, *Foreign Affairs* en *International Security* in. Laastens is literatuur asook inligting insake

relevante literatuur by wyse van riglyne vanaf professor W. Breytenbach, die studieleier, ingesamel.

HOOFSTUK 2

WILLIAM RENO SE TEORIE INSAKE VERVALLE STATE EN SIERRA LEONE

2.1 INLEIDING: RENO, ZARTMAN, BUZAN EN ANDERE

William Reno (2001:3-7) meld in sy artikel, *'Warfare in collapsed states and special problems of conflict resolution'*, die volgende van 'n vervalde staat, naamlik vae nasionalisme, die manipulasie van markte, kindersoldate, kommersiële kontakte en 'n hulpbronn oorlog; in die geval van Sierra Leone diamante. Reno verklaar egter nie waarom state verval nie. Later in hierdie Hoofstuk sal dit wel aandag kry.

Zartman en Buzan werp wel lig op hoekom state verval. Buzan (1991:98) maak die waarneming dat die dekolonialisasie van state in Afrika, een van die oorsake van vervalde state in Afrika is. Na eeue van koloniale besetting het die dekolonialisasieproses verskeie nuwe territoriale state in Afrika tot gevolg gehad. By die stigting van hierdie nuwe state is daar egter nie met die bestaande kulturele en etniese grense rekening gehou nie. Dit is as gevolg hiervan dat heterogene samelewings binne kunsmatige grense tot stand gekom het. Hierdie argument sluit aan by die siening dat talle state in Afrika, en spesifiek Sierra Leone, 'n staat sonder 'n nasie is, of selfs, 'n staat met vele kleiner nasies is. So vind ons in Sierra Leone verskeie etniese groeperings waarvan die Mende, Temne, Limba en Krio's, die belangrikstes is.

Sierra Leone was sedert 1808 'n Britse kolonie en het in 1961 onafhanklik geword. Tot 1990 en met die uitbreek van die burgeroorlog in 1991, was daar een staatsgreep (1967) en 'n eenpartystaat was sedert 1978 kenmerkend aan Sierra Leone. Tydens die burgeroorlogsjare was daar twee verdere staatsgrepe en 'n veelpartyverkiesing in 1996. Die eenpartyregering van Joseph Momoh was vanaf 1985 aan die bewind, waarna Valentine Strasser in 1992 in 'n militêre staatsgreep aan bewind gekom het. Strasser, op sy beurt, was in 1996 in 'n staatsgreep onder leiding van Julius Bio vervang. Met die

verkiesing van Ahmed Kabbah in 1996, was die veelpartystelsel weer herstel. Dit het egter niks opgelos nie, want 'n verkose regering binne 'n oorlogsgeteisterde vervalde staat, misluk in sy missie (Reno, 2000:326 & Zartman, 1995:8).

Die staatsinstellings in Sierra Leone het geleidelik begin verdwyn. Politieke geweld het ook begin toeneem. Sulke politieke geweld is een van die kenmerke van 'n vervalde staat (Buzan, 1991:99). Hierdie geweld, soos aangevuur deur die RVF-rebelle onder leiding van Sankoh, was 'n deurslaggewende katalisator en simptoom van die politieke verval van Sierra Leone. Sierra Leone was aan die begin van die 1990's dan ook nog vasgevang in die gevolge van historiese patrone van ekonomiese onderontwikkeling. Verder was Sierra Leone ook vasgevang in politieke magpatrone wat daartoe aanleiding gegee het en nog steeds daartoe aanleiding gee dat Sierra Leone onstabiel en onderontwikkel, maar tog ryklik geseënd met diamante, is. Volgens die VN se 'Human Development Indexes', kan Sierra Leone feitlik konstant as een van die armste lande in die wêreld en nie net in Afrika, beskou word. Sierra Leone se per capita inkomste is byvoorbeeld slegs 130 Amerikaanse dollar, wat omtrent een derde van 'n dollar 'n dag is.

Hoekom verval state? Zartman (1991:5) en Allen (1999:379) het bevind dat 'n staat verval indien so 'n staat nie meer daartoe in staat is om die basiese funksies te verrig wat vereis word om as 'n staat geag te word nie. 'n Staat (State) is 'n politieke instelling wat soewerein is oor 'n gerekende territoriale gebied, grense en mense (Dawisha & Zartman, 1988:7). Die staat kan gevolglik geag word as 'n soewereine instelling wat besluite neem en 'n simbool van 'n spesifieke identiteit is.

Aansluitend hierby, noem Jackson (2002:38), dat state soos Sierra Leone, verval indien dit deur 'n ongekonsolideerde, nie-bestaande demokrasie gekenmerk word. So 'n brose stelsel word deur 'n legitimeitskrisis in die gesig gestaar. Hierdie legitimeitskrisis word veral deur die sentralisasie van mag in die regerende elite geïllustreer. Die feit dat Sierra Leone tydens die intrastaatkonflik deur 'n politieke bestel gefokus op 'n enkele party, soms 'n militêre regering gekenmerk was, het die legitimeitskrisis waarskynlik vererger.

Die institusionele onvermoë van staatsinstellings om beleide te implementeer, lei ook tot die verval van 'n staat (Jackson, 2002:39). In die ergste graad figureer die institusionele onvermoë van die vervalle staat in so 'n staat se onvermoë om ten minste op 'n minimale wyse te opereer. So 'n vervalle staat bevind homself dan in 'n terminale spiraal van vervalling. Daar is min hoop vir so 'n staat om weer te versterk.

'n Staat is ook 'n sekuriteitswaarborg vir die bevolking van so 'n staat (Allen, 1999:379). Hierdie funksies van 'n staat stel 'n onlosmaaklike geheel daar wat nie afsonderlik uitgevoer kan word nie. Die verswakking van een funksie gee aanleiding tot 'n verswakking van die ander funksies. Dit is dan ook presies wat in 'n vervalle staat soos Sierra Leone gebeur het. Die RVF se aanvalle het tot die ondermyning van die staat, as 'n soewereine instelling, bygedra. Die staatsinstellings in Sierra Leone het dus nie meer oor die vermoë beskik om bindende besluite te neem nie. Dit het 'n rimpel effek tot gevolg gehad wat gelei het tot 'n verswakking in die ander funksies van die staat. Hierdie staat was nie meer die simbool van 'n spesifieke identiteit nie. Verder het die RVF-rebelle se aanvalle die staat se mag aansienlik beperk. Selfs so dat die staat se sekuriteitswaarborg aan die bevolking ingekort is.

Volgens Reno (1998) kan die regering in die vervalle staat nie meer effektiewe besluite neem nie. Wette word nie meer gemaak nie, orde nie gehandhaaf nie en ook vind die staat dit moeilik om kohesie in die samelewing te bevorder. Die staat verloor eenvoudig sy soewereiniteit as die mees sentrale instelling in die samelewing (Herbst, 1996:123). Verder verloor 'n vervalle staat die vermoë om betekenis te gee aan die sosiale aksies van sy bevolking.

Dit is ook belangrik om te meld dat 'n vervalle staat nie juis meer as 'n wettige gebied of entiteit geag kan word nie (Reno, 1998). Hier kan veral melding gemaak word van die rol van Charles Taylor, 'n tipiese oorlogsbaron en tot onlangs nog die president van Liberië, die buurland van Sierra Leone. Met die verlies van 'n sentrale soewereine instelling in Sierra Leone het Taylor die geleentheid gekry om ongestoord met sy

diamantbedryghede in die noordooste van Sierra Leone aangrensend aan Liberië voort te gaan. Dit was dus 'n geval van 'Taylorland' binne in 'Renoland'. Daar sal later in die studie in Hoofstuk 3 na die presiese aard van Taylor se betrokkenheid in Sierra Leone verwys word.

2.2 RENO SE TEORIE OOR VERVALLE STATE

2.2.1 VAE NASIONALISME

Albert Einstein het in 1921 opgemerk dat nasionalisme 'n kinderlike siekte is. Volgens hom is dit die masels van die mensdom (Heywood, 1996:103). Volgens van Evera (1994:6) verwys nasionalisme (nationalism) na die gevoel wat iemand ervaar indien so 'n persoon 'n oordrewe gevoel van vaderslandliefde vir sy of haar land/nasie het. Heywood (1996:109 & 408), op sy beurt, definieer nasionalisme as 'n politieke ideologie wie se ondersteuners hul nasie as die sentrale beginsel vir hul politieke organisering gebruik. Dit sluit aan by Van Evera dat 'n persoon se liefde vir sy/haar land die vertrekpunt vir politieke organisering is. Heywood lys liberale, konserwatiewe, antikoloniale en uitbreidingsnasionisme. Heywood noem dat hierdie variasies van nasionalisme almal een kenmerk deel, naamlik hul erkenning van die sentrale politieke belangrikheid en veronderstelde lojaliteite van die nasie.

Reno (2001:3) noem dat vae nasionalisme (lees: vae nasie en vae lojaliteite) kenmerkend van vervalde state soos Sierra Leone is. Nasionalisme is een van die oudste ideologieë. Dit speel 'n beduidende rol in van die meeste van die konflikte wat ons vandag in die wêreld aantref.

Oor die algemeen bestaan daar breedweg twee soorte nasionalismes. Die eerste soort nasionalisme is die lojaliteite jeens die groep wat meestal binne 'n etniese groep met 'n eie taal en gebied figureer, dus etniese nasionalisme. Die tweede soort nasionalisme is die nuwe soort patriotisme aan die staat, wat 'n territoriale verskynsel is. Volgens Reno (2001) het die 'regeerders', oorlogsbaronne en rebelle in Sierra Leone daarop aanspraak gemaak dat hulle in die nasionale belang van die staat optree. Hulle het egter ander

agendas soos die manipulasie van markte en kommersiële bedrywighede gehad. Op geen tydstip wou dit voorkom of enige van die bovermelde rolspelers hul daarop toegespits het om 'n sterker staat in Sierra Leone te bewerkstellig nie.

Die eerste soort nasionalisme, etniese nasionalisme, figureer ook in Nel (1996:38) se argumente insake nasionalisme. Etniese nasionalisme is 'n variasie van afkoms-nasionalisme. Volgens etniese nasionalisme bestaan die mensdom uit diskrete etniese groepe wat van mekaar onderskei kan word in terme van opsigtelike kriteria soos taal, geskiedenis en kultuur. Het etniese nasionalisme as sulks enigsins 'n rol in Sierra Leone gespeel? Op die oog af blyk dit dat die antwoord op hierdie vraag nee is, aangesien die Mende, Temne, Limba en Krio's nooit prominent by die staat en/of die rebelle betrokke was nie. Alhoewel daar in 'n mate geargumenteer kan word dat etniese kwessies wel 'n rol in die konflik in Sierra Leone gespeel het, was etniese kwessies nie die katalisator van die konflik nie. Die beheer oor diamante was egter instrumenteel hier. Etniese faktore het op die oog af 'n beskeie rol in die formasie van die RVF en hul optrede later gespeel (ICG, 2001:9). RVF se aksies en oortuigings was nie fundamenteel deur etniese doelstellings en vooroordele gedryf nie. Lede van die RVF het van alle dele en etniese groepe van Sierra Leone asook Liberië gekom. In plaas van etniese begunstiging, het Sankoh sosiale, politieke en ekonomiese uitsluiting asook korrupsie as die beweegredes vir sy oorlog aangevoer. Alhoewel etniese verhoudinge dus 'n volhardende onderstroming in Sierra Leone se moderne geskiedenis is, is daar nie 'n geskiedenis van vyandigheid wat vergelyk kan word met die situasie in byvoorbeeld Rwanda nie. In Rwanda is wydverspreide geweld op 'n volslae etniese basis uitgevoer. Etniese nasionalisme het dus nie 'n rol by die propaganda van Sankoh gespeel nie.

Etnisiteit kan gevolglik nie betekenisvol as 'n onafhanklike, selfverduidelikende veranderlike in die studie oor intrastaatkonflikte in 'n vervalde staat soos Sierra Leone gehanteer word nie. Konflikte in vervalde state soos Sierra Leone neem in baie gevalle 'n etniese dimensie aan, maar dit is iets anders om te beweer dat so 'n konflik deur etniese spanning en kwessies veroorsaak is en instand gehou word.

Sankoh se ideologie en propaganda pas in by Van Evera (1994) se variasie van nasionalisme. Van Evera noem individue soos Sankoh staatlose nasionaliste. Sulke nasionaliste is nie-staat aktors wat ook nie oor 'n demokratiese mandaat of verantwoordelikheid beskik nie. Staatlose nasionaliste se aksies is op die doelwit om die regering omver te werp, gebaseer. Staatlose nasionaliste wil egter nie vir hulself 'n eie staat vorm nie. Dit was dan ook die geval met Sankoh (ICG, 2001:12)

2.2.2 MANIPULASIE VAN MARKTE

Markte maak deel uit van die politieke moeilikhede in vervalde state (Reno, 1998:25). Die leiers, rebelle en oorlogsbaronne in vervalde state fokus op die akkumulasie van ekonomiese geleenthede. Natuurlike hulpbronne soos diamante het vir beide Sankoh en die regering, ekonomiese geleenthede in Sierra Leone verteenwoordig. Politieke omstandighede in vervalde state soos Sierra Leone word helaas deur die mededinging om markbeheer bemoeilik.

Leiers in vervalde state wend hulle daarom tot die manipulasie van markte (Reno, 2001:4). Met die manipulasie van markte hoop leiers in vervalde state dat hulle daarin sal slaag om hul kliënte asook hul naaste teenstaanders effektief te bestuur en te onderdruk. Een van die wyses hoe sulke leiers poog om die mark te manipuleer, is om onverhinderde toegang tot ekonomiese geleenthede aan lojale ondersteuners en vennote te bewillig. Hierdie was veral 'n kenmerk van die kort Bio-regime in 1996 in Sierra Leone. Tydens die presidensie van Bio het sy neef, Stephen Bio, verskeie saketransaksies beklink. Bio het byvoorbeeld 'n dertig persent aandeel in Sorus, 'n Russiese vliegmaatskappy wat vlugte tussen Rusland en Sierra Leone onderneem, bekom. Bio het ook ander private ekonomiese geleenthede vir ander naby aan sy regime geskep (Reno, 1998:133).

Allen (1999:380-381) noem in sy bespreking van sogenaamde 'spoils politics' dat sulke politiek gekenmerk word deur die sterk oorheersende begeertes van die 'regeerders' van vervalde state. Die sterk oorheersende begeertes van 'regeerders' in vervalde state word onderstreep deur hul weiering om hul mag prys te gee. Sulke leiers doen alles in hul

vermoë om hul probleme ten opsigte van interne verset, die hoof te bied. Die RVF het interne verset vir die 'regeerders' van Sierra Leone gefigureer. Wat die 'regeerders' van vervalle state betref, verteenwoordig die verlies aan mag die verlies aan beheer oor hulpbronne aan rebelle en/of oorlogsbaronne. 'Regeerders' in vervalle state het die hulpbronne nodig om hul mag te behou en te vermeerder asook om welvaart te akkumuleer. Een van die wyses hoe sulke 'regeerders' die hulpbronmark kan manipuleer, is om aan, veral buitelandse maatskappye, toegang tot hierdie mark te gee.

Reno (2001:4) merk op dat die gedrag van leiers in vervalle state, in hul pogings om die mark te manipuleer, met die gedrag van 'n afperser vergelyk kan word. Hulle gebruik hul status as die leier van sulke state om hul sakevennote te hulp te snel asook om beheer op hul sakevennote uit te oefen. Sulke leiers onderskryf die beginsel van *quid pro quo*. Dit is, wees goed vir my en ek sal goed wees vir jou.

Buitelanders wat hulle besig hou met onwettige bedrywighede is juis op soek na leiers wat kan help om markte te manipuleer. 'n Goeie voorbeeld in hierdie verband is die verhouding tussen Sankoh en Taylor. In talle onwettige saketransaksies, het Taylor, in ruil vir onwettige diamante, wapens aan Sankoh en sy rebelle verskaf. Sankoh was nou wel nie die legitieme leier van Sierra Leone nie, maar hou in gedagte dat 'n deel van die bevolking hom wel in hierdie posisie geag het. Sankoh se leierstatus is verder versterk deurdat die Sierra Leone 'regering' asook die internasionale gemeenskap, hom by vredesonderhandelings betrek het (Reno, 2001:4). Rebelle soos Sankoh manipuleer markte om meer mag in hul samelewings te bekom en om sodoende hul kanse op die omverwerping van die regering, te verstewig (Reno, 2001:5). Reno (1998:217); Rich (1999: 11) en Mackinlay (2000:121) het bevind dat rebelle en oorlogsbaronne die resultaat van vervalle state is. Volgens Rich (1999:11): "Die groei van die voorkoms van oorlogsbaronne (en rebelle) word in (Afrika) met die verval van die nasie-staat verbind".

Chan (1999:64) ondersteun die argument van Reno en noem dat rebelle en oorlogsbaronne 'n geartikuleerde alternatief tot burgerskap aan die deel van die

bevolking onder hul beheer, belowe. Verder maak beide rebelle en oorlogsbaronne ook aanspraak op bepaalde afkomste wat meer byval by hul ondersteuners in vergelyking met affiliasie met die staat sal vind. Die verskynsel van rebelle en oorlogsbaronne, asook die onderskeid tussen die twee verskynsels, sal weer in Hoofstuk 3 bespreek word.

Leiers in vervalde state is bewus daarvan dat plaaslik gevestigde maatskappye, asook buitelandse maatskappye, nie daarin belangstel om in hul state te belê nie. Die risiko's is eenvoudig te groot waar onwettige spekulante die mark oorheers (Shearer, 1998). Leiers in vervalde state doen dus alles moontlik om te voorkom dat die laaste maatskappye hul van die vervalde staat onttrek en om nuwe maatskappye te lok. Sulke leiers, soos Strasser en Bio byvoorbeeld, bevorder en beskerm hul markte in 'n poging om maatskappye te lok. Hulle manipuleer dus die markte. Verandering in regeringsbeleid kan hier 'n groot rol speel. Beide Strasser en Bio het hulle op radikale privatiseringsbeleide begin toespits. Soos daar by die latere bespreking van kommersiële kontakte onder 2.2.4 gesien sal word, het hierdie privatiseringsbeleid wel buitelandse maatskappye na Sierra Leone gelok. Beide die leiers en buitelandse maatskappye in vervalde state neig om tot die konklusie te kom dat waar staatsinstellings swak is, dit beter is as buitelandse maatskappye in beheer van die handel is. Leiers van vervalde state voel dat hulle beter toesig oor buitelandse maatskappye en hulle bedrywighede kan hou as wat hulle toesig kan hou oor die bedrywighede van rebelle en oorlogsbaronne. Sodoende kan hulle ook dan die markte manipuleer (Reno, 1997:183 & Reno: 1998:24).

2.2.3 KINDERSOLDATE

Beide die RVF en die regering se gewapende magte, die Civil Defense Forces (CDF), het kindersoldate in hul gevegte teen die vyand gebruik (Zack-Williams, 1999:154). Masland (2002:42) meld die volgende twee verhale van oudkindersoldate in Sierra Leone ter illustrasie van kindersoldate se ondervindinge:

“Abbas: Ek was op pad na die mark toe ‘n RVF-rebel my aangesê het om met hom te gaan. Ek wou nie en het hom gevra om my liewers dood te maak. Hy het my pleidooie

egter geïgnoreer en my hande agter my rug vasgemaak. By hul basis is ek vir twee dae opgesluit. RVF is later op my bors uitgekerf. Daarna was daar geen omdraaikans meer nie”

“Zakaria: Ek was op 25 Mei 1997 in Freetown gevange geneem. Ek was besig om panne te dra. ‘n Soldaat het na my gekom en my beveel om my panne neer te sit. Ek is aangesê om hul wapens te dra. Ek was vreeslik bang en het geen ander keuse gehad as om hom te gehoorsaam nie. My lewe was daarna hel”

Kinders se betrokkenheid in gewapende konflik verteenwoordig vanselfsprekende gevare, ongeag of hulle uit eie wil of teen hul wil as kindersoldate gewerf word. In Afrika word die praktyk van kindersoldate as ‘n kulturele tradisie geregverdig (Bennett *et al*, 1999:75). Kindersoldate was ‘n onlosmaaklike deel van die konflik in Sierra Leone (Reno, 2001:5-6). Soos alreeds gemeld kan kindersoldate (child soldiers) gedefinieer word as enige kind, seun of meisie, onder die ouderdom van agtien jaar, wat vrywilliglik, gedwonge of met geweld gewerf word om in geveg te deel te neem. Machel (2001:119) en Stohl (2002:21) beklemtoon die proliferasie van sogenaamde klein of ligte wapens as ‘n tragiese bydrae tot die verskynsel van kindersoldate in vervalde state soos Sierra Leone. Machel noem dat hierdie klein/lichte wapens oor die vermoë beskik om massavernietiging tot gevolg te hê. Dit verwys hier na die feit dat beide die kindersoldaat asook diegene wie hy/sy met hierdie wapens wond, se lewens vernietig word.

Navorsing bevind toenemend dat daar ‘n verband tussen klein/lichte wapens en die gebruik van kinders in konflikte bestaan. Klein/lichte wapens is nie baie duur nie. Verder, in kontras met meer gesofistikeerde wapens wat gespesialiseerde opleiding en fisieke krag vereis, is klein/lichte wapens eenvoudig om te gebruik en rond te dra. Masland (2002:40-42) het bevind dat selfs ‘n tienjarige ‘n AK47-geweer sonder enige noemenswaardige moeite rond kan karwei. Kindersoldate in Sierra Leone was ook opgelei om ‘n AK47-geweer binne ‘n paar minute kaal te stroop en weer aanmekaar te sit.

Die alomteenwoordige aard van klein/ligte wapens en hul gerieflike gebruik speel ook 'n rol by die dwing van kindersoldate om daad te pleeg wat hul bande met hul families en gemeenskappe in gedrang bring (Zack-Williams, 2001:80). Een van die werwingspraktyke van die RVF was om kindersoldate te dwing om hul familieledes en/of iemand in hul gemeenskap te martel en/of dood te maak. Gevalle waar seuns hul moeders en susters moes verkrag het ook voorgekom. Hierdie wanpraktyke is deur die RVF aangemoedig om die moontlikheid dat so 'n kindersoldaat weer na hul gemeenskap kan terugkeer, aansienlik te verlaag. Daar sal later gemeld word dat een van die sosiale hindernisse van die huidige Kabbah-regering in Sierra Leone, die suksesvolle herintegrasie van oudkindersoldate in die samelewing is.

Zack-Williams (2001:73) maak die leser daarop attent dat duisende kindersoldate vir beide die RVF en die CDF geveg het. Dit beteken dat geen kindersoldate deur ECOMOG, UNAMSIL, EO of SI gebruik is nie. Geen ander outeur in die literatuurlys van hierdie studie kon ook bewyse verskaf van kindersoldate wat deur ECOMOG, UNAMSIL, EO of SI gebruik is nie. Die RVF en CDF is dus die sondebokke insake kindersoldate in Sierra Leone. RVF het eerste van kindersoldate gebruik gemaak. Die 'regering' het hom eers tydens die presidensie van Kaptein Strasser (1992-1996) tot die gebruik van kindersoldate gewend. Een van die talle werwingspraktyke van die RVF was om rooftogte op gemeenskappe uit te voer en terselfdertyd kindersoldate te werf, hetsy vrywilliglik of gedwonge. Die CDF het meer op die werwing van straatkinders as kindersoldate gefokus. Hierdie groep was 'n maklike prooi aangesien die CDF aan hulle gereelde maaltye, klerasie en toegang tot medisyne beloof het.

Kinders so jonk as sewe jaar oud is deur beide die RVF en CDF gewerf. Sulke kinders is gewoonlik eers gebreinspoel nadat hulle gewerf is. Cilliers *et al* (2002:11) en Zack-Williams (1999:154) verwys na die breinspoeling van kindersoldate as die 'sosialisering in geweld' van kindersoldate. Kindersoldate word tydens hierdie proses daarvan oortuig dat hulle vir 'n beter toekoms vir hulself en hul families veg. Hou in gedagte dat hierdie proses baie grusaam kan wees en hoe langer kindersoldate weier om by aktiwiteite

betrokke te raak, hoe erger kan dit raak. In 'n poging om herhaaldelike mishandeling te ontkom, gee baie kindersoldate later eenvoudig in.

Die RVF en CDF het ook van dwelms gebruik gemaak om die kindersoldate lojaal te hou en hulle vir gevegte voor te berei. Baie kindersoldate onthou byvoorbeeld nie wat hulle presies tydens gevegte gedoen het nie. Dit was asof hulle in 'n dwaal was. Tydens gevegte het baie kindersoldate die gevoel ervaar dat dit nie hulle is wat die gruweldade pleeg nie. Dwelms is onder die dekmantel van goeie verskonings aan die kindersoldate gegee. So is daar aan kindersoldate gesê dat hulle die poeier (kokaiëne) moes gebruik om hulle teen siektes in die bos te beskerm. Een oudkindersoldaat in Sierra Leone maak die volgende opmerking: *“Niks het meer waarde vir my ingehou nadat ek die poeier ingegee is nie, mense ingesluit. Ek wou almal en alles voor die hand doodmaak”* (Masland, 2002:41 & Machel, 2001:14).

Kindersoldate moes verskeie take uitvoer (Boas, 2001:713; Hirsch, 2001:114 & Machel, 2001:12-14). Een van die algemeenste take van kindersoldate was om die wapens en ammunisie rond te dra. Soms moes hulle ook gewonde soldate terug na die basis karwei. Ander take van kindersoldate het ook dié van boodskappers, wagte en die steel en bymekaarmaak van kos ingesluit. Een van die tragiese pligte van kindersoldate, beide seuns en meisies, was om seksuele dienste aan soldate te verskaf. Meisies se lot was egter heelwat erger in vergelyking met die lot van seuns. Seuns so jonk as tien jaar, wat as goeie vegters geïdentifiseer was, het 'n meisie gekry wat seksuele dienste aan hom moes verrig. Hierdie wanpraktyke veroorsaak vandag nog trauma by oudkindersoldate.

Nie alle kindersoldate was egter gedwing om by die RVF en CDF aan te sluit nie. Sommige het hulle vrywilliglik aangesluit (Cohn & Goodwill-Gill, 1997:30-31). Machel (2001:11-12) maak die leser egter daarop attent dat alhoewel dit op die oog af kan voorkom asof kinders vrywilliglik besluit om kindersoldate te word, dit in teorie nie die geval is nie. Hierdie kinders maak nie 'n keuse uit vrye wil nie. Hul keuse is meer 'n respons op 'n verskeidenheid van kwessies soos ekonomiese, politieke en sosiale druk en kwessies.

Armoede was 'n deurslaggewende faktor by diegene wat 'vrywilliglik' besluit het om kindersoldate te word. Baie van die kinders wat hulle 'vrywilliglik' by die RVF en CDF aangesluit het, het dit gedoen omdat dit hulle van gereelde maaltye, klere en medisyne sou waarborg. Verder het kindersoldate soms 'n salaris ontvang. Kinders in Sierra Leone het ook gaandeweg tot die besef gekom dat hul ouers nie hul veiligheid kan waarborg nie. Kinders hethul by die RVF en CDF aangesluit op die premis dat dit hul veiligheid sou verseker. Inaggenome al die geweld wat om hulle plaasvind, voel kindersoldate dat dit veiliger is indien hulle 'n wapen in hul hand kan hê (Machel, 2001:11). Die wreek van die dood van familielede het ook 'n rol by 'vrywillige' aansluiting by die RVF en CDF gespeel. Die punt is dat daar sekere onderliggende, strukturele magte, wat kinders noop om sodanige besluite te neem, aan 'vrywillig' gekoppel kan word.

Die vryheid en mag wat kindersoldate by die RVF en CDF geniet het, het ook aanleiding tot 'vrywillige' aansluiting gegee. 'n Oudkindersoldaat in Sierra Leone se respons was soos volg toe daar aan hom gevra is hoe hy die lewe in die weermag ervaar het: *"Ek het die lewe in die weermag geniet. Ons was vry om te doen wat ons wou. In gevalle waar burgerlikes iets sou besit wat ons graag wou hê, sou ons dit sonder enige noemenswaardige teëstribbeling by hulle afvat. Ons het ook soms vroue verkrag. Ons kon regtig enigiets doen wat ons wou. Ons was vry..."* (Zack-Williams, 2001:79 & Masland, 2002:42).

Die 'prestige' daaraan verbonde aan 'n soldaat te wees, het kinders ook genoop om 'vrywillig' by die RVF en CDF aan te sluit. Die CDF het veral wye respek en aansien vir hul vaardighede en sogenaamde magiese magte as tradisionele jagters geniet. Vir Zack-Williams (2001:79) was dit dan ook die rede hoekom die meeste kinders wat 'vrywilliglik' kindersoldate geword het, by die CDF aangesluit het.

Huidiglik beleef Sierra Leone 'n toestand van betreklike vrede. Daar bestaan nou 'n behoefte in die samelewing om oudkindersoldate suksesvol in die samelewing te

herintegreer. Herintegrasië (Reintegration) is die proses waar oudsoldate gehelp word om na hul gemeenskappe terug te keer en om ekonomies en sosiaal suksesvol te wees (Machel, 2001:14). Herintegrasië in Sierra Leone word egter deur verskeie probleme gekenmerk.

Nie alle gemeenskappe in Sierra Leone is gretig om oudkindersoldate terug in die samelewing te verwelkom nie (ICG, 2001:13). Hierdie kinders het in die meeste gevalle gruweldade teenoor hul families en gemeenskapslede gepleeg. Kulturele oortuigings en houdings bemoeilik verder die herintegrasië van meisies wat kindersoldate was. Sommige kulture weier om meisies te aanvaar wat verkrag of op enige ander wyse seksueel misbruik is.

Die herintegrasiëproses in Sierra Leone word ook bemoeilik deurdat kindersoldate nie dieselfde kinders is wanneer hulle van die gevegsfront terugkeer nie. Baie kinders se persoonlikhede en omstandighede het weens hul deelname aan die konflik verander. Die kans is groot dat 'n voorheen opgeruimde veertienjarige as 'n eensame, aggressiewe persoon sal terugkeer. Verder is daar ook die verskynsel van kindersoldate wat hul huis as kinders verlaat en na die beëindiging van die konflik as volwassenes terugkeer. Sulke volwassenes beskik oor geen formele opleiding nie. Die gevaar bestaan dan dat indien hulle nie werk sou vind nie, hulle hul terug gaan wend na dit wat hulle die beste ken, naamlik geweld. Met behulp van geweld kan hulle mense beroof om in hul daaglikse behoeftes te voorsien (Bennett *et al*, 1999:33).

In 'n poging om oudkindersoldate in Sierra Leone suksesvol in die samelewing te herintegreer, het die 'National Committee for Disarmament, Demobilisation and Reintegration' (NCDDR) in vennootskap met die 'United Nations Children's Fund' (UNICEF) twee inisiatiewe van stapel gestuur. Die eerste inisiatief, 'The Training and Employment Programme' (TEP), fokus op kindersoldate tussen vyftien en sewentien jaar, terwyl die tweede inisiatief, 'The Community Education Investment Programme' (CEIP), op kindersoldate jonger as vyftien jaar fokus (Malan *et al*, 2003:50 & Malan, Rakate & McIntyze, 2002:hst 7).

Die herintegrasieproses is 'n stadige proses. Volgens Malan *et al* (2003:50) benodig die herintegrasieproses tyd om suksesvol te wees. Die herintegrasieproses word ook gekniehalter deurdat sommige gemeenskappe en oudkindersoldate weier om die proses enige kans op sukses te gun. Verder sukkel die TEP en CEIP-inisiatiewe om effektief te funksioneer. Dit het 'n tekort aan broodnodige fondse waarsonder dit nie kan klaarkom nie.

2.2.4 KOMMERSIËLE KONTAKTE

Kommersiële kontakte word ook by Reno (2001:6) se teorie insake vervalde state ingesluit. Leiers wat oor buitelandse kommersiële kontakte beskik, is beter as hul teenstanders daartoe instaat om kommoditeite, soos byvoorbeeld wapens, te bekom. Sankoh se grootste kommersiële kontak in die buiteland was Taylor. In ruil vir onwettige diamante het Taylor aan Sankoh en sy rebelle wapens en vesting gebied. Taylor het Sankoh ook gehelp om homself met diamantsmokkelary deur Liberië en soms die Ivoorkus, te verryk (Masland, 2000:24).

Diamante was die kommersiële hulpbron in Sierra Leone wat deur Sankoh en sy ondersteuners, ekonomies uitgebuit was. Die tipiese ondersteuner van Sankoh was jong mans en vroue wat die konfliktsituasie in hul land as 'n geleentheid om hulself te verryk, gesien het. Hierdie mense leef gewoonlik in absolute armoede en ongemak. Hulle voel uitgesluit en gemarginaliseer. Rebelle soos Sankoh simboliseer vir hulle 'n sleutel tot 'n beter lewe. By tye raak dit vir hierdie ondersteuners duidelik dat hul aktiwiteite nie tot ekonomiese ontwikkeling en vrede aanleiding sal gee nie (Reno, 2001:6). In sulke tye voel hulle dat dit tog nog steeds die moeite werd is om met die rebel en/of oorlogsbaron en sy kommersiële kontakte geassosieer te word. Liewers hierdie assosiasie as om die slagoffers van die rebel of oorlogsbaron en sy ondersteuners te word.

As 'n moontlike toegang tot kommersiële kontakte, speel die oorname van die hoofstad ook 'n belangrike rol vir die rebel/insurgent (Reno, 2001:6). Die oorname van die

hoofstad word as 'n bevestiging van die mag van die rebel/insurgent geag. Sankoh se doelwit was om die regering in Sierra Leone omver te werp en daarna die beheer van Freetown oor te neem. Met die oornam van die hoofstad, dring rebelle/insurgente daarop aan dat hulle oor die reg beskik om ingesluit te word by enige ooreenkoms rakende magsverdeling aangaande die bestuur van die vervalde staat. Dit skep die moontlikheid om kommersiële kontakte uit te brei.

Rebelle/insurgente en oorlogsbaronne in vervalde state is nie die enigste individue wat hulle tot kommersiële kontakte wend nie. Leiers van vervalde state wend hulle ook, in 'n poging om veral die aanslae van rebelle en/of oorlogsbaronne effektief te onderdruk, tot hul kommersiële kontakte. Kommersiële kontakte word deur leiers gebruik om groepe wat met konflik dreig, uit te sluit (Reno, 1997:166).

President Strasser, nie die verkose leier nie, maar wel die staatsgreepster, het hom veral tot 'Executives Outcomes' (EO) as 'n kommersiële kontak gewend (Reno, 1998:134). As 'n kommersiële kontak was EO die instelling wat die mynareas in Sierra Leone moes skoonmaak van diegene, soos Sankoh, wat hulself sonder die goedkeuring van die president, verryk het. EO is deur Strasser gebruik om beheer te verkry oor die diamantvelde en om dit aan Sankoh en sy handlangers te ontsê. EO het in April 1995 in Sierra Leone gearriveer. Teen Julie-Augustus 1995 het EO daarin geslaag om beheer oor die diamantvelde te verkry.

EO het daarin geslaag om in Maart 1996 'n verkiesing in Sierra Leone te reël. EO het hierdie verkiesing as 'n bemerkingsmeganisme om hom by toekomstige kliënte en internasionale organisasies te vestig, gebruik. Met hierdie verkiesing wou EO bewys dat hy wel 'n belangrike rol in die finansiële sake van vervalde state soos Sierra Leone kan speel (Reno, 1998:134-135). Of EO enigsins tot standhoudende vrede in Sierra Leone bygedra het, sal in Hoofstuk 3 oor uitsluitel gegee word. Kabbah is in die 1996-verkiesing tot president verkies. Kabbah het hom ook tot kommersiële kontakte gewend. Kabbah het toegewings aan klein buitelandse mynmaatskappye gemaak om so met hul bedrywighede in Sierra Leone te begin. Kabbah wou sodoende politieke en ekonomiese

ondersteuners lok. Myngebiede is deur privaat sekuriteitsmagte bewaak. Hierdie stap het ander buitelandse maatskappye se aandag op Sierra Leone gevestig. Reno (1998:136) gebruik hier die voorbeeld van 'n klein Amerikaanse mynmaatskappy.

Met die koms van EO in 1996 na Sierra Leone moes Strasser maniere vind om vir EO se dienste te betaal. Dit was vir 'n vervalte staat soos Sierra Leone, wat nie oor enige noemenswaardige fondse beskik het nie, problematies. EO se dienste in Sierra Leone het miljoene Amerikaanse dollars per maand beloop. Strasser se regime het nie oor sulke fondse beskik nie. Strasser het toe 'n soort van 'n verband op Sierra Leone se natuurlike hulpbronne, diamante om spesifiek te wees, uitgeneem (Reno, 1997:172 & Shearer, 1998:43). As 'n betaling van EO se rekening, het Strasser aan EO die geleentheid gegun om diamante te ontgin. EO het dit met behulp van sy assosiasie met 'Branch Mining' gedoen.

'Branch Mining' is 'n Britse mynmaatskappy wat in die ontginning van diamante spesialiseer. Dit maak deel uit van 'n groep van maatskappye wat deur 'Strategic Resources' besit word. 'Strategic Resources' is op sy beurt die moedermaatskappy van EO. 'Strategic Resources' is in Pretoria, Suid-Afrika, gesetel. In 'n 'Joint Venture' (JV) tussen die Strasser-regime en 'Branch Mining' ten bedrae van tagtig miljoen Amerikaanse dollars, is 'Branch Mining' toegelaat om in die myngebiede wat deur EO oorgeneem en gepatrolleer was, diamante te ontgin (Reno, 1998:131 & Brayton, 2002). Strasser het met hierdie stap twee van sy grootste probleme tegerlykertyd die hoof gebied. Eerstens kon Strasser EO se rekening betaal. Tweedens het Strasser met behulp van EO weer beheer oor die diamantvelde verkry. Hiermee is Sankoh en sy ondersteuners se onwettige bedrywighede op die diamantvelde vir 'n tydperk ingekort.

EO en 'Branch Mining' se aanwesigheid het 'n mate van sekuriteit in die diamantsektor in Sierra Leone verskaf. Hierdie sekuriteit het buitelandse maatskappye na Sierra Leone gelok. Die bedrywighede van 'Branch Mining' en die belofte van belangstelling deur buitelandse maatskappye, het die aandag van die Parys Klub getrek. By die Klub se samesprekings in 1995 insake die verlaging van lande se buitelandse skuld, is Sierra

Leone besonder goed behandel (Reno, 1998:131). Sierra Leone se skuld is tot 969 miljoen Amerikaanse dollars verlaag. Hierdie was, in vergelyking met 1994 se buitelandse skuld van Sierra Leone, 'n verlaging van twintig persent. Die verlaging van Sierra Leone se buitelandse skuld kan as 'n resultaat van Strasser se gebruik van kommersiële kontakte gesien word.

Strasser is in Februarie 1996 deur sy tweede in bevel, Julius Bio, in 'n staatsgreep omvergewerp. Bio se aanwending van kommersiële kontakte word veral in terme van sy bevordering van privatisering geïllustreer. Privatisering (Privatisation) vind plaas indien regerings staatsinstellings aan private maatskappye verkoop. Leiers in vervalde state voel meer geneë om staatsinstellings aan 'betroubare' buitelanders te verkoop. Sulke leiers voel dit is 'n beter opsie as om die risiko te loop om staatsinstellings ten volle aan byvoorbeeld die rebelle/insurgente en/of die oorlogsbaronne af te staan (Reno, 1998:172 & 183). Die verval van die staat word egter in der waarheid deur die vestiging van die buitelandse maatskappye en die ignorering van plaaslike mense, vererger. Bio se radikale privatiseringsmodel het aan verskeie buitelandse maatskappye beheer oor instellings in Sierra Leone gegee. Voorbeelde sluit die Sentrale Bank en die Nasionale Ontwikkelingsbank in. Bio het selfs so ver gegaan as om die hawe in Sierra Leone ten gunste van 'n Iranese maatskappy te privatiseer (Reno, 1998:133).

2.2.5 DIE ROL VAN HULPBRONNE (DIAMANTVERKOPE)

Laastens verwys Reno (2001:7) in sy teorie oor vervalde state na die ontginning en verkoop van onwettige diamante. In die geval van Sierra Leone kan daar met reg opgemerk word dat diamante die eintlike euwel in die konflik was. Sankoh en sy handlangers het na 'n tydperk die eintlike doelstelling van die konflik heeltemal uit die oog verloor (Kleveman, 2001:20 & Africa Confidential, 2002:Webwerf). Die doelwit was lankal nie meer om slegs 'n oorwinning oor die vyand te behaal nie, maar om ook handel in 'n winsgewende misdaad, met 'konflik' as dekmantel, te bedryf. Om die rede het die diamantsektor in Sierra Leone die objek van mag geword wat sentraal was tot die vooruitgang van die RVF en veral hul leier, Sankoh, asook Taylor.

Spoeldiamantvelde in Oos-Sierra Leone was die hooflokus van gevegte. Dit was die basis vir die operasies van die RUF se bedrywighede en vir hul aanvalle teen die regering. Beide Sankoh en Taylor het baie by die voortsetting van die konflik gebaat. Die Sierra Leone regering se onvermoë om diamanthandel deur die amptelike kanale te reguleer, het Sankoh en Taylor in staat gestel om so hul oorlog te finansier. Diamantsmokkelary deur state soos Liberië en die Ivoorkus, was besonder winsgewend (Smillie, Gberie & Hazleton, 2000: Webwerf).

Tom Masland (2000:23) maak op verskeie geleenthede die waarneming dat die mense van Sierra Leone sekerlik die ontdekking van die eerste diamant in Sierra Leone in 1930 berou. Diamante in Sierra Leone word geassosieer met pyn, lyding, gevaar, armoede, oorlog, korrupsie en onjuiste arbeidspraktyke. Ook word diamante deur baie waarnemers as die olie op die vuur wat die konflik in Sierra Leone aangeblaas het, geag. Daarom word daar net soos in, byvoorbeeld Angola, na die diamantindustrie in Sierra Leone, as 'n bloedige industrie verwys. Dit word gedoen omdat diamante aanleiding tot wydverspreide sterftes, dekonstruksie, vlugteling asook politieke, sosiale en ekonomiese agteruitgang in Sierra Leone gegee het. Dit wou voorkom asof diamante, as 'n gunstige kommoditeit, aan slegs Sankoh en sy handlangers gekoppel kan word (Malaquias, 2001:313).

Die Lomé Akkoord van 1999 het die diamantindustrie in Sierra Leone verder gefaal. Ingevolge hierdie akkoord moes Sankoh die voorsitter van die Nasionale Raad, wat die land se minerale sou bestuur, word. Met sy inhegtenisname in Mei 2000, het dokumente soos gevind in sy huis, dit laat blyk dat hy by grootskaalse diamantsmokkelary betrokke was, selfs terwyl hy die adjunkpresident was (Murison et al, 2003:923-924). In 'n poging om die nadelige effek van diamante in Sierra Leone te keer, het die VN verskeie inisiatiewe van stapel gestuur. Die VN se Resolusie 1306 van 2000 het onder andere 'n verbod op die invoer van sogenaamde konflikdiamante vanaf Sierra Leone geplaas (VN, 2003:Webwerf).

Ross (1999:297-322) verwys in 'n artikel van hom na die fasette van die politieke ekonomie van die sogenaamde hulpbronnvloek. Ross begin deur die vraag te stel oor hoe 'n staat se rykdom aan natuurlike hulpbronne so 'n staat se ekonomiese ontwikkeling kan beïnvloed. Hierdie vraag speel oor die afgelope vyftig jaar 'n groot rol in debatte oor die afhanklikheidsteorie, ekonomiese dualisme en die verval van veral Afrika-state. In 'n poging om die vooraangaande vraag effektief te beantwoord, het ekonome en politieke wetenskaplikes hul veral sedert die 1980's op nuwe navorsing gefokus. Dat vervalle state soos Sierra Leone met 'n rykdom aan hulpbronne swakker vaar as state wat 'n tekort het aan hulpbronne, is in vele studies bevind, maar oor hoekom dit so is, is daar min konsensus oor.

Ross (1999) argumenteer dat veral politieke wetenskaplikes sukkel om teorieë te vind wat toegepas kan word op die verskynsel van 'n hulpbronnvloek soos dié in Sierra Leone. Die rede hiervoor is dat alhoewel politieke wetenskaplikes vele verduidelikings en gevallestudies oor die jare oor die hulpbronnvloek ontwikkel het, hulle onsuksesvol was om hul teorieë met goed geselekteerde vergelykende gevalle te toets. As versagtende omstandighede kan daar egter gemeld word dat politieke wetenskaplikes se oënskynlike huiwering om hul teorieë insake die hulpbronnvloek te toets, te make kan hê met die algemene probleme van die ontwikkelende wêreld. Dit is gewoonlik aan omstandighede waar data swak, vermis of te duur is om te bekom, gekoppel.

Ross (1999:301) maak ook die waarneming dat vervalle state soos Sierra Leone, wat swaar op die uitvoer van onverwerkte hulpbronne steun, nie maklik sal groei nie. Die rede hiervoor is dat buitelandse multinasionale instellings die ontginning van hulpbronne in vervalle state beheer en in die meeste gevalle hul winste repatrieer in plaas van om dit plaaslik te investeer. In die geval van Sierra Leone is De Beers Internasionaal die grootste sondebok. Anders as ander kommoditeite word die prys van diamante nie op die basis van vraag en aanbod bepaal nie. De Beers Internasionaal beheer die globale aanbod van diamante deurdat dit in beheer van die globale produksie van diamante is. Onvermydelik gee dit daartoe aanleiding dat De Beers Internasionaal soms hul diamante van obskure karakters soos Sankoh en Taylor koop (Malaquias, 2001:312). Nadat 'n

diamant skoongemaak en gepoleer is, is dit baie moeilik om die herkoms van so 'n diamant te bepaal. De Beers Internasionaal hoef dus nie veel waarde aan die herkoms van hul diamante te heg nie. Laasgenoemde was ook een van die redes waarom die VN-verbod op die aankoop van diamante vanaf Sierra Leone nie veel waarde gehad het nie.

Die Kimberley Proses is belangrik om in die verband te noem. Die Kimberley Proses is 'n belangrike internasionale ooreenkoms tussen die VN, diamant invoer- en uitvoerlande, Nie-Regeringsorganisasies (NRO's) asook diamantmaatskappye soos De Beers Internasionaal. Die 'Kimberley Process Certification Scheme' is op 1 Januarie 2003, na twee jaar van onderhandelinge tussen ongeveer veertig lande, geïmplementeer (Burkhalter, 2003:72-73). Deelnemers aan die Kimberley Proses verbind hulle daartoe om te sertifiseer dat die diamante wat hulle koop en verkoop vanaf gelegitimeerde bronne afkomstig is. Hulle moes plegtig belowe dat die diamante wat hulle koop en verkoop nie konflik en geweld befonds nie. Sierra Leone het hom ook tot die Kimberley Proses verbind.

2.3 SAMEVATTING

Die strewe na selfverryking deur prominente figure in die samelewing gedurende tydperke van konflik en geweld is beslis nie 'n nuwe verskynsel nie. Die deurslaggewende rol van ekonomiese belange raak al hoe meer 'n kenmerk van intrastaatkonflikte in veral Afrika. Reno (2001:3) voer aan dat die rede hiervoor is dat staatsinstellings in die hedendaagse intrastaatkonflikte neig om te verval. Dit gee aanleiding tot die algehele verval van die staat. Leiers in sulke vervalle state wend hulle dan tot verskeie pogings om hul ekonomiese belange uit te brei. Die leiers in Reno se teorie insake vervalle state in veral Afrika wend hulle oor die algemeen tot vae nasionalisme, die manipulasie van markte, kindersoldate, kommersiële kontakte en hulpbronnorloë.

In die meeste gevalle is die verskynsel van vervalle state nie 'n korttermyn verskynsel nie. Dit is 'n langtermyn verskynsel wat met vele vooraf waarskuwings gepaardgaan.

Hou egter in gedagte dat die verval van 'n staat nie beteken dat so 'n staat permanent 'n vervalde staat hoef te wees nie. Verbetering en 'n remissie is wel in 'n vervalde staat soos Sierra Leone, moontlik. Die huidige pogings van die regering van president Kabbah en UNAMSIL om Sierra Leone op die weg van ekonomiese, politieke en sosiale vooruitgang te plaas, kan as 'n eerste stap in die rigting van Sierra Leone se transformasie vanaf 'n vervalde staat na 'n meer stabielere staat, gesien word. Laasgenoemde gaan ongelukkig 'n lang proses wees (Malan *et al*, 2003:16-17).

Die verval van 'n staat word ook deur 'n verlies aan beheer oor politieke en ekonomiese ruimte gekenmerk (Zartman, 1995:9). Zartman se teorie is dat die vermelde effekte; politieke en ekonomiese ruimte; in teenoorgestelde rigtings werk. Buurlande maak inbreuk op die soewereiniteit van die vervalde staat deur hulself by die politieke sfeer van hierdie vervalde staat betrokke te ag. Ook neig buurlande om vesting en beskerming aan andersdenkende bewegings te bied. Liberië, in die vorm van Taylor, het by die politieke sfeer van Sierra Leone betrokke geraak deur die aktiwiteite van die RVF te ondersteun. Taylor het aan die RVF vesting gebied. Ook het Taylor aan die RVF wapens in ruil vir onwettige diamante verskaf. As 'n resultaat verbreed die politieke sfeer van die vervalde staat (Sierra Leone) tot buite sy amptelike grense. Terselfdertyd, wat die ekonomiese ruimte betref, raak 'n deel van die nasionale gebied van die vervalde staat aan die buurlande wat betrokke raak by die vervalde staat, verlore.

Die vraag bly egter steeds of die staat eers verval as gevolg van 'n hulpbronn oorlog of lei die verval van die staat tot 'n hulpbronn oorlog? In die geval van Sierra Leone kan daar geargumenteer word dat die hulpbronn oorlog eerste was. Die hulpbronn oorlog in Sierra Leone het tot die volslae verval van die staat gelei, of dit het in elk geval ten minste die proses bespoedig. Die aanvalle van die RVF het die staatsinstellings in Sierra Leone laat verval. Na die aanvang van die RVF se aanvalle was Sierra Leone niks meer as net 'n territoriale gebied en naam op die wêreldkaart nie. In vergelyking met meeste ander state, het daar in teorie tydens 1991-2000, niks in Sierra Leone aangegaan nie. In 2000 was Sankoh gevange geneem en het daadwerklike pogings om vrede in Sierra Leone te bewerkstellig, begin.

Sierra Leone was nie voor 1991 in 'n soortgelyke situasie soos dié een tydens 1991-2000 vasgevang nie. Sommige waarnemers sal wel argumenteer dat Sierra Leone alreeds voor 1991 verval het of ten minste besig was om te verval en dat die aanvalle van die RVF net die proses bespoedig het. Presies, maar belangrik, Sierra Leone was nog nie ten volle 'n vervalle staat ingevolge Zartman (1995) se teorie insake vervalle state nie. Ja, Sierra Leone was voor 1991 deur 'n swak regering, swak ekonomiese toestande, armoede en diktatorskappe gekenmerk. Hierdie kenmerke is egter ook eie aan die hedendaagse Zimbabwe en tog word daar (nog nie) na Zimbabwe as 'n vervalle staat na verwys nie. 'n Intense intrastaatkonflik, wat ook 'n hulpbronoorlog was, was eers nodig voordat Sierra Leone in alle opsigte verval het. Vir die doeleindes van hierdie studie kan daar dus gemeld word dat die hulpbronoorlog die onafhanklike veranderlike is. Gevolglik is vervalle state die afhanklike veranderlike.

HOOFSTUK 3

AKTEURS BETROKKE BY DIE INTRASTAATKONFLIK IN SIERRA LEONE

3.1 INLEIDING: DIE VN SE REËLS OOR VREDEMAAK

In hierdie Hoofstuk gaan daar gefokus word op die verskeie akteurs betrokke in die instrastaatkonflik in Sierra Leone. 'n Vervalle staat soos Sierra Leone kan endemiese geweld oplewer as daar redes vir konflik, soos hulpbronne, is. Daar bestaan dus 'n konstante behoefte aan stabiliteit en selfs vredemaak. Die kwessie van vredemaak, met spesiale verwysing na die VN se reëls insake vredemaak, sal eers bespreek word.

Soos daar in Hoofstuk 1 gemeld is, kan vredemaak gekonseptualiseer word as diplomatieke en militêre inisiatiewe wat daarop afgestem is om 'n vreedsame skikking in 'n konflik wat alreeds uitgebreek het, te bewerkstellig (Roberts & Kingsbury, 1996: 475 & Bernhardt, 1998:21). Vredemaak word in Hoofstuk VI van die VN Handves gelegitimeer. Onderhandeling en bemiddeling is van die meganismes wat deur die VN in die vredemaakproses aangewend kan word. Die toepassing van vredemaak inisiatiewe en tegnieke, soos voorsien in Hoofstuk VI, berus nie op die eensydige optrede van die VN nie. By die toepassing van die vredemaak inisiatiewe is die instemming van al die partye betrokke by die konflik, baie belangrik (Baehr & Gordenker, 1999:172 & Bernhardt, 1998:21).

Die VN se primêre doel as internasionale organisasie is om wêreldvrede te handhaaf en te bevorder. Indien 'n konflik dus wel uitbreek, wend die VN hom tot verskeie pogings om die situasie so suksesvol en vreedsaam as moontlik te ontlont. Met die oog op die kwessie van vredemaak, het die VN al verskeie konvensies aangeneem. Voorbeelde van sulke konvensies sluit onder andere die Manilla Verklaring van 1982 insake die Vreedsame Oplossing van Internasionale Dispute en die 1988 Verklaring insake die Voorkoming en Verwydering van Dispute en Situasies wat 'n Bedreiging inhou vir Internasionale Vrede en Sekuriteit, in. Oor die jare het die Algemene Vergadering van

die VN ook verskeie resolusies insake vredemaak aanvaar. 'n Voorbeeld van so 'n resolusie is Resolusie 44/21 van November 1989. Hierdie resolusie het te make met die bevordering van internasionale vrede, sekuriteit en internasionale samewerking in alle aspekte in lyn met die VN Handves (Roberts & Kingsbury, 1996:480).

Enige konflik vereis 'n effektiewe oplossing. Die VN het sedert sy ontstaan wye ervaring in die oplossing van verskeie konflikte opgedoen (Zartman & Rasmussen, 1999:12). Die sukses van die vredemaakproses hang eerstens af van die erkenning van die belange en griewe van die betrokke partye. Hierdie belange en griewe moet so suksesvol as moontlik die hoof gebied word. In 'n poging om die vredemaakproses te laat slaag, is dit nodig om na die belangrikheidsgraad van die betrokke partye se belange te kyk.

Onderhandeling en bemiddeling is twee van die mees algemeenste vredemaak tegnieke waartoe die VN dit kan wend (Roberts & Kingsbury, 1996:481). 'n Voormalige Sekretaris-Generaal van die VN, Boutros Boutros-Ghali, het hom in 'n toespraak in 1992 voor die Algemene Vergadering veral op onderhandeling en bemiddeling by vredemaak toegespits. Hy was veral 'n voorstaander van die idee dat die VN 'n individu aanstel om as onderhandelaar en bemiddelaar in konflikte op te tree. Volgens Boutros-Ghali verskaf individue 'n persoonlike prestige aan konflik wat strydende partye kan aanmoedig om hul tot vredemaak inisiatiewe te wend.

Die Sekretaris-Generaal van die VN tree gewoonlik as die onderhandelaar en bemiddelaar in 'n konfliktsituasie op. Sedert die vroeë 1990's vind ons egter die toenemende tendens dat staatsfigure ook as onderhandelaars en bemiddelaars by konflikte optree. So het oud-president Mandela van Suid-Afrika as onderhandelaar en bemiddelaar by die konflik in Burundi opgetree. Ook tree state al hoe meer as onderhandelaar en bemiddelaar op. Suid-Afrika het homself as 'n effektiewe onderhandelaar en bemiddelaar by die konflik in die Demokratiese Republiek van die Kongo (DRK) bewys. Verskeie beraadslagings is by Sun City in Suid-Afrika tussen die strydende partye gehou. Die sukses van vredemaak inisiatiewe hang van die teenwoordigheid van 'n neutrale

party af. Soos hierbo gesien kan word, kan die Sekretaris-Generaal van die VN, staatsfigure asook state, in hierdie hoedanigheid optree.

Druckman (1999:81) definieer onderhandeling (negotiation) op verskeie maniere. Volgens hom verwys die konsep van onderhandeling na 'n proses van onderhandeling om 'n probleem op te los; na 'n bedingingspel wat die uitruil van toegewings insluit en na die oplos van verskille tussen en binne strydende partye. Onderhandeling tussen strydende partye by vredemaak inisiatiewe kan verskeie vorme aanneem. Onderhandeling kan in die vorm van persoonlike of nie-persoonlike kommunikasie voorkom. Ook kan onderhandeling in bilaterale, trilaterale of multilaterale forums plaasvind. Onderhandeling tussen strydende groepe kan plaaslike, regionale en internasionale gevolge inhou.

Bercovitch (1999:128-129) definieer bemiddeling (mediation) as 'n intermediêre aktiwiteit wat deur 'n derde party, wat daarop uit is om 'n ooreenkoms tussen strydende partye te bewerkstellig, onderneem word. So 'n ooreenkoms kan die einde van 'n konflik beteken. Bemiddeling kan as 'n verlengingsproses van onderhandeling gesien word. Enige bemiddelingsproses moet oor strydende partye, 'n bemiddelaar, 'n bemiddelingsproses en 'n konteks van bemiddeling beskik. Hierdie elemente bepaal die aard, kwaliteit en effektiwiteit van die bemiddelingsproses. Dit kan ook as verduideliking dien waarom sommige bemiddelings slaag en ander faal. Belangrik om in gedagte te hou is dat, alhoewel dit die ideaal is, alle bemiddelaars nie neutraal is nie. Om die rede is daar in hierdie studie weerhou van die gebruik van definisies van bemiddeling van outeurs soos Spencer & Yang (1999) wat op die neutraliteit van die bemiddelaar fokus.

Indien die VN op enige tydstip voel dat die vredemaakproses deur een van die strydende partye in gevaar gestel word, kan die VN hom tot daadwerklike optrede jeens so 'n groep wend. Volgens Artikel 41 van die VN Handves kan die VN hom in sulke omstandighede tot sanksies rig. Sanksies kan onder andere die algehele of gedeeltelike onderbreking van ekonomiese, spoorweë, see, lug, pos, telegrafiese, radio en ander verhoudinge met die

internasionale gemeenskap insluit. Diplomatieke verhoudinge word gewoonlik ook opgeskort (Baehr & Gordenker, 1999:173). Sanksies is egter nie altyd die gewenste 'straf' nie. Die grootste verloorders van sanksies is soms die gewone, onskuldige mense wat nie 'n direkte aandeel in die uitbreek en handhawing van 'n konflik het nie. Weens sanksies word hierdie mense van broodnodige mediese dienste, voedsel, vervoer en ander lewensnoodsaaklike dienste ontnem.

Op hierdie tydstip van die studie is dit belangrik om die leser daarop attent te maak dat Hoofstuk VI van die VN Handves, insake vredemaak, geskryf is met die assumpisie dat konflikte slegs tussen state uitbreek. Die konflik in Sierra Leone was egter verskillend in die sin dat die konflik 'n intrastaatkonflik was. Volgens Malan (1997:17) bemagtig Hoofstuk VI van die VN Handves die VN om 'enige situasie, wat tot die ontstaan van 'n internasionale dispuut kan aanleiding gee, te ondersoek. So 'n ondersoek is nodig om te bepaal of die voortsetting van so 'n dispuut of situasie die handhawing van internasionale vrede en sekuriteit in gevaar kan stel'. Die VN Handves is opgestel om verhoudinge tussen state te reguleer. 'n Intrastaatkonflik bied 'n uitdaging aan die VN se reëls insake vredemaak. In plaas van onderhandeling en bemiddeling tussen state, vind dit nou al hoe meer tussen strydende groepe binne 'n staat plaas. Dit skep die behoefte by die VN om nuwe benaderings en vaardighede, insake vredemaak, te ontwikkel. Dit sal dus wenslik wees indien die VN sy reëls, insake vredemaak, aanpas sodat dit meer effektief op intrastaatkonflikte toegepas kan word (Malan, 1997:26 & Fleshman, 2000: Webwerf). Bevorderlik is dat die VN tekens toon dat dit wel in daardie rigting beweeg. Die VN-stelsel het veral sedert die 1960's verskeie 'aanvullende tegnieke' ontwikkel wat tans 'n geweldige vlak van ontwikkeling bereik het, veral in die wyer konteks van Hoofstukke VI en VII van die VN se Handves, en wat in verskeie instrastaatlke konflikte gebruik word.

3.2 AKTEURS

3.2.1 REGEERDERS, REBELLE EN OORLOGSBARONNE

Charles Taylor en Foday Sankoh kom hier ter sprake. Die vraag is nou, wie of wat is oorlogsbaronne of rebelle/insurgente? Soos hieronder gesien gaan word, kan daar

verwarring oor die gebruik en onderskeid van hierdie terme ontstaan. Dit is nodig om die leser daarop attent te maak dat Foday Sankoh 'n voorbeeld van 'n tipiese rebel/insurgent is en dus 'n revolusionêr is. Sankoh het hom, soos daar al telkemale in hierdie studie gemeld is, in hierdie verband, op magsoorname toegespits. In Sankoh se pogings om die president van Sierra Leone te word, het hy werk daarvan gemaak om die plaaslike bevolking se ondersteuning te verwerf. Taylor, op sy beurt, was wat sy betrokkenheid in Sierra Leone betref, 'n tipiese oorlogsbaron. Hy het, anders as Sankoh, nie in magsoorname in Sierra Leone belang gestel nie. Taylor was slegs op die akkumulasie van rykdom geïnteresseerd (Mackinlay, 2000).

Neem egter in ag dat Taylor, wat sy betrokkenheid in Liberië betref, 'n voorbeeld van 'n tipiese rebel/insurgent was. In Liberië het hy hom, ook soos Sankoh in Sierra Leone, op magsoorname toegespits. In Taylor se pogings om president te word, het hy op die steun van die plaaslike bevolking staatgemaak. Taylor is dus 'n voorbeeld van beide 'n oorlogsbaron en 'n rebel/insurgent, onderskeidelik in Sierra Leone en Liberië. As ondersteuning vir hierdie argument kan daar gemeld word dat Taylor se agendas in Liberië en Sierra Leone verskil het. In Sierra Leone het Taylor die agenda van 'n tipiese oorlogsbaron gehad, terwyl hy in Liberië die agenda van 'n tipiese rebel/insurgent gehad het. Beide Taylor en Sankoh het soos tipiese rebelle/insurgente 'n deel van die vervalde staat onder hul beheer gehad. *(Verdere verwysing na Taylor in hierdie studie gaan op die volgende berus: Taylor as 'n oorlogsbaron-Taylor in Sierra Leone; Taylor as 'n rebel/insurgent-Taylor in Liberië).*

Nakana (2002:10-11) verwys na die konsep van oorlogsbaronne as 'n vae konsep. Die rede hiervoor is juis die gebruik van die term oorlogsbaron. Laasgenoemde konsep is vaag. Die rede hiervoor is dat daar enige nie-staatsleier van organisasies soos rebellegroepe, guerilla organisasies en bendes, na as oorlogsbaronne verwys kan word. Gevolglik is dit nodig om die kriteria van Nakana (2002:11-12), wat aansluit by Mackinlay (2000), te gebruik om te kyk waaraan 'n tipiese oorlogsbaron uitgeken kan word. Let egter daarop dat dit juis hierdie kriteria is wat aanleiding tot verwarring en

oorvleuling tussen die konsepte van oorlogsbaronne en rebelle kan gee. Die kriteria vir die tipiese oorlogsbaron is soos volg:

- oorlogsbaronne is akteurs wie se organisasie in 'n staat funksioneer waar nie-staat akteurs die gesag van die regering uitdaag deur onder andere oorlog aan te moedig. Beide Taylor en Sankoh is voorbeelde van sulke nie-staat akteurs wat oorlog in beide Sierra Leone en Liberië aangemoedig het;
- oorlogsbaronne het gewoonlik kommersiële belange. Taylor en Sankoh se kommersiële belange en verhouding het in die handeldryf van diamante en wapens met mekaar gefigureer;
- die oorlogsbaron moet toegang tot 'n gewapende mag hê. Laasgenoemde kan uit 'n paar honderd lede tot 'n ten volle toegeruste militêre kontingent bestaan. Beide Taylor se NPFL (National People's Front of Liberia) en Sankoh se RVF het uit 'n groot ledetal bestaan;
- in 'n poging om sy belange te beskerm, moet die oorlogsbaron bereid wees om hom tot geweld te wend. Beide Taylor en Sankoh het gruwel deel van hul propaganda gemaak. Mackinlay (2000) beskryf die oorlogsbaron as die hiëna van die konflikgebied. Die oorlogsbaron maak nie op militêre doeltreffendheid staat nie, maar wel op presies hoeveel vrees sy gedrag by die plaaslike bevolking kan inboesem; en
- laastens beskik 'n oorlogsbaron oor geen demokratiese mandaat of verantwoording nie. Oorlogsbaronne gebruik oorlog om 'n vasgestelde doelwit te bereik. Taylor se doelwit was om president van Liberië te word, 'n doelwit waarin hy in 1997 geslaag het. Sankoh wou die 'regering' in Sierra Leone omverwerp en ook president word, 'n doelwit waarin hy tot sy dood in 2003 nooit geslaag het nie.

Mackinlay (2000:134-135) help egter om 'n meer duidelike onderskeid tussen oorlogsbaronne en rebelle/insurgente te tref. Volgens hom moet die verskynsels van oorlogsbaronne en rebelle/insurgente nie met mekaar verwar word nie; iets wat nogals moeilik kan wees op grond van die bovermelde kriteria. Wat Mackinlay betref kom die

onderskeid tussen oorlogsbaronne en rebelle/insurgente in hul benadering tot die bevolking in die staat waar hulle konflik aanvuur, sterk na vore. Alhoewel beide hul tot gruwel wend, verskil hul benaderings tog. Oorlogsbaronne benader die bevolking op 'n roofsutige wyse, terwyl die rebel/insurgent die bevolking as sy bron teen die 'regering' gebruik. Ook hier blyk daar by die onderskeid tussen oorlogsbaronne en rebelle/insurgente, verskuilde probleme te wees. Beide Taylor as 'n oorlogsbaron en Sankoh as 'n rebel/insurgent het rooftogte teenoor die bevolking geloods. Mackinlay (2000:134-135) ondersteun egter die bovermelde deur te noem dat die rebel/insurgent soms wel van die tegnieke van die oorlogsbaron gebruik maak, maar dat dit nie beteken dat die rebel en oorlogsbaron dieselfde is nie. Hy noem dat ongeag 'n paar ooreenkomste, daar geargumenteer kan word dat 'n 'oorlogsbaron 'n oorlogsbaron' is en dat 'n 'rebel/insurgent 'n rebel/insurgent' is. Taylor in Sierra Leone pas in by die tipiese beskrywing van 'n oorlogsbaron, terwyl Sankoh, op sy beurt, inpas by die tipiese beskrywing van 'n rebel/insurgent. Beide verskynsels is egter, ongeag verskille, negatiewe verskynsels wat 'n verwoestende en nadelige effek op 'n staat kan hê.

'n Verdere verskil tussen oorlogsbaronne en rebelle/insurgente is dat waar laasgenoemde hul tot die politieke arena wend, oorlogsbaronne hul weerhou van toetrede tot die politieke arena (Mackinlay, 2000:135). Die rebel/insurgent neem gewoonlik as kandidaat vir die presidensie in 'n verkiesing deel. Taylor het, nadat hy homself as kandidaat beskikbaar gestel het, die president van Liberië in 1997 geword. In kontras hiermee wend die oorlogsbaron hom nie tot die elektoraat vir verkiesing nie.

Die 'regeerders' van Sierra Leone het bevind dat dit moeilik is om die voorkoms van 'n oorlogsbaron (Taylor) in die naburige Liberië binne 'n staatsisteem te akkomodeer. Rich (1999:5) noem dat Holsti na verskynsels soos oorlogsbaronne en rebelle/insurgente as oorloë van die derde soort verwys. Sulke oorloë word deur die afwesigheid van sterk staatsinstellings gekenmerk. Laasgenoemde was, soos gesien in Hoofstuk 2, die geval in Sierra Leone. Ook reflekteer oorloë van die derde soort die verval en vervanging van professionele militêre aktiwiteite met meer informele vorme van militêre aktiwiteite. In sulke omstandighede word die militêre gesag en dissipline om 'n enkele leier, Taylor en

Sankoh, verpersoonlik. Hou ook in gedagte dat oorlogsbaronne en rebelle/insurgente geweld in hul samelewings aanblaas. Anargie floreer dus in vervalde samelewings soos Sierra Leone. In effek word oorlog politiek, en politiek word oorlog.

Sulke oorlogsbaronne en rebelle/insurgente wend hulle ook tot die gebruik van kindersoldate. In Hoofstuk 2 is daar byvoorbeeld gesien dat die RVF van Sankoh baie op die gebruik van kindersoldate staatgemaak het. Hierdie kindersoldate is weens hul weerloosheid en in sommige gevalle onvolwasse gewilligheid, teen hul sin as soldate gewerf en opgelei. Ook die Sierra Leone 'regering' het van kindersoldate gebruik gemaak (Zack-Williams, 2001:23).

Die logika van vervalde state soos Sierra Leone verskaf die gronde vir aanhoudende gevegte tussen 'regeerders', oorlogsbaronne en/of rebelle/insurgente. In Sierra Leone se geval was al drie groepe betrokke. Die 'regeerders' (Momoh, Bio, Strasser, Koroma en Kabbah), oorlogsbaron (Taylor) en rebel/insurgent (Sankoh), het in Sierra Leone op die akumulasie van welvaart, wat veral die vorm van die geveg om beheer oor die diamant- en rutilevelde aangeneem het, gefokus. Die 'regeerders' van Sierra Leone is, met die koms van die RVF, deur interne fragmentasie en sekuriteitskwessies in die gesig gestaar. In 'n poging om hul politieke gesag te konsolideer/op te bou, het hierdie 'regeerders' hul tot eksterne alternatiewe gewend. In die geval van Sierra Leone het die 'regeerders' hul tot Privaat Militêre Bystand in die vorm van 'Executive Outcomes' en 'Sandline International' gewend. Laasgenoemde is deur die 'regeerders' van Sierra Leone as 'n oorlewingstrategie, om die aanvalle van die RVF af te weer en hul politieke gesag te versterk, geag.

3.2.2 PRIVAAT MILITÊRE BYSTAND (PMB)

Die teenwoordigheid van privaat militêre bystand in vervalde state soos Sierra Leone weerspieël die kontemporêre realiteite in die moderne wêreldorde. Volgens Brayton (2002) bestaan daar drie kriteria om privaat militêre bystand te definieer, naamlik dat hulle van buitelandse afkoms is, hoofsaaklik deur finansiële gewin gemotiveer word en in

sommige gevalle direk by die konflik betrokke is. Vervalle state vind dit moeilik, en faal soms heeltemal, om tradisionele staatsfunksies te verrig. In sulke gevalle word hierdie verantwoordelikheid ten minste gedeeltelik aan 'n winsgerigte privaat maatskappy uitgekonnekteer (Cullen, 2000:36).

Bernhardt (1998:139-140), op sy beurt, argumenteer dat die teenwoordigheid van privaat militêre bystand die bestaan van 'n normatiewe vakuum in die moderne wêreldorde reflekteer. Volgens hom kan hierdie normatiewe vakuum aan 'n, soos hy dit stel, 'paradigmatiese koersloosheid' kenmerkend van die post-Koue Oorlog wêreldorde, toegeskryf word. Die aanwesigheid van maatskappye soos 'Executive Outcomes' (EO) en 'Sandline International' (SI), wat in privaat militêre bystand spesialiseer, kan gesien word as 'n antwoord op die normatiewe vakuum wat in die moderne wêreldorde bestaan.

Die problematiek onderliggend aan privaat militêre maatskappye is dat dit nie deur internasionale organisasies soos die VN of regionale organisasies soos die OAE/AU gesanksioneer word om by vredemaak inisiatiewe betrokke te raak nie. Sulke maatskappye kom gewoonlik op uitnodiging van 'regerings' (Douglas, 1999:98). 'n Mate van legitimiteit waarop hierdie maatskappye kan aanspraak maak, is dus te vinde in die besigheidskontrakte wat sulke maatskappye met die 'regering' aangaan. Internasionale sanksionering ontbreek dus.

Wat Cullen (2000:36) en Bernhardt (1998:143) betref, is die motiewe vir die toetrede van privaat militêre maatskappye tot gebiede onderworpe aan intrastaatkonflikte, soos Sierra Leone, eng, selfsugtig en toegespits op eiebelang. Hier dus, 'wins in plaas van vrede'. Alhoewel die daarstel van standhoudende vrede in konflikgeteisterde gebiede die ideaal is, is dit egter nie altyd die hoofmotief van privaat militêre maatskappye nie.

Die toenemende voorkoms van intrastaatkonflikte en die onwilligheid van veral Westerse VN-lidlande om troepe na konflikgebiede in Afrika te stuur, versterk die vraag na privaat militêre bystand (Shearer, 1998:65 & Shearer, 1998). Die VN se vredemaak inisiatiewe word deur die onwilligheid van Westerse lidlande om troepe na konflikgebiede te stuur,

gekenmerk (Malan, 1998:Webwerf). Die VN het byvoorbeeld niks aan die menseslagting in Burundi gedoen nie. Indien VN-lidlande wel troepe na konflikgeteisterde gebiede stuur, is dit omdat hulle 'n belang in sulke gebiede het. Dubbele standaard geld dus by die stuur van troepe na konflikgebiede in veral Afrika (Deen, 2000: Webwerf). Afrika-state is bewus van hierdie feit en om die rede wend hulle hul al hoe meer tot privaat militêre maatskappye.

Malan (1999:37) sluit aan by Shearer se argument dat die onvermoë van 'regerings' om effektief in intrastaatkonflikte op te tree, tesame met die onwilligheid van Westerse lande om betrokke te raak, 'n mark vir privaat militêre maatskappye skep. Die soldate van Westerse lande word opgelei om in meer gesofistikeerde interstaatkonflikte te veg. Sulke soldate is dus nie vir intrastaatkonflikte wat deur gekompliseerde etniese legendes, onduidelike grense tussen rebelle en burgerlikes asook losse militêre hierargieë, gekenmerk word, opgelei nie. Westerse lande se onwilligheid om troepe na Afrika te stuur, spruit ook voort uit hul vrees vir sterfgevälle en hoë finansiële uitgawes. Hierdie onwilligheid skep 'n vakuum vir private entrepreneurs om betrokke te raak.

Privaat militêre maatskappye is, anders as nasionale weermagte, vry van politieke dwang. Konflik is vir privaat militêre maatskappye niks anders as 'n geleentheid om besigheid te doen nie. Privaat militêre maatskappye soos EO en SI is beter as nasionale weermagte vir die komplekse agendas van intrastaatkonflikte, soos dié in Sierra Leone, toegerus. Die verkleining van verskeie lande se weermagte het aan privaat militêre maatskappye 'n uitgebreide poel van militêre kenners beskikbaar gestel. So bestaan EO uit verskeie lede wat hoë posisies in die Suid-Afrikaanse Spesiale Magte beklee het (Cullen, 2000:37; Cilliers, 1999:3 & Shearer, 1998:41-42).

Die aantrekkingskrag van ryk hulpbronne in onstabiele gebiede en die risiko om dit te ontgin, dien as 'n sterk aansporing vir privaat militêre maatskappye om kommersieël die stabiliteit in vervalde state te handhaaf. Hierdie motivering is gewoonlik in lyn met die 'regering' se wense (Brayton, 2002). Brayton noem die volgende voorbeeld, wat dan ook op Sierra Leone, soos gesien in Hoofstuk 2, van toepassing gemaak kan word. Indien 'n

mynmaatskappy afhanklik is van sekuriteit om hul beleggings te beskerm, is dit moontlik dat 'n 'regering' namens so 'n maatskappy hom tot privaat militêre maatskappye sal wend. Die opbrengste van die myn word dan gewoonlik ook gebruik om die koffers van die 'regering' te vul. Terselfdertyd poog die privaat militêre maatskappye nie net om hul kliëntregering se militêre prestasie te verbeter nie, maar ook om die mynmaatskappy se operasies te beskerm. Die rede hiervoor is dat indien die mynmaatskappy floreer, die privaat militêre maatskappy ook sal floreer. Positiewe opbrengste deur die mynmaatskappy verseker dus privaat militêre maatskappye se betaling. Die bron van betaling blyk dan ook die belangrike onderskeid daar te stel tussen intervensie deur die VN en die van privaat militêre maatskappye in konflikte. Anders as privaat militêre maatskappye, is die VN byvoorbeeld nie op die betaalstaat van die staat wat hulp versoek nie.

Wat is die algemene gevoel van die VN teenoor die verskynsel van privaat militêre bystand? Die VN is in beginsel teen die werwing en gebruik van privaat militêre maatskappye gekant. In praktyk kan die VN egter nie veel meer doen as om die gevare wat met privaat militêre maatskappye vereenselwig word, uit te lig nie. Die rede hiervoor is dat die VN se kapasiteit om teen die privaat militêre maatskappye op te tree, onderhewig is aan die wense van die 'groot' moondhede (Arnold, 1999:159 & Shearer, 1998:34-37). Volgens Arnold toon die 'groot' moondhede soos die VSA en Brittanje geen begeerte om privaat militêre maatskappye te verban nie. Die 'groot' moondhede beweer dat hulle dit moeilik vind om sulke maatskappye te beheer. Die VN word dus gereduseer tot denunsiasie (denunciation). Hieruit mag die VN reëls vir die regulasie van privaat militêre maatskappye se aktiwiteite daarstel. Die VN beskik egter nie oor veel mag om hierdie reëls toe te pas nie. In hierdie verband kan die voorbeelde van SI en MPRI (Military Professional Resources, Incorporated) genoem word. Beide SI en MPRI het noue bande met hul tuisregerings, onderskeidelik Brittanje en die VSA. Hierdie privaat militêre maatskappye verkry dus hul geloofwaardigheid van waar dit die meeste saak maak, naamlik Londen en Washington DC (Cullen, 2000:38-39 & Cilliers, 1999:2).

Die VN het die kwessie insake privaat militêre maatskappye vir die eerste keer in 1979 in oënskou geneem. 'n VN-komitee het tussen 1981 en 1989 aan die bewoording en opstel van die 'International Convention against the Recruitment, Use, Financing en Training of Mercenaries', gewerk. Laasgenoemde het van state vereis om hul te weerhou van die werwing, gebruik, finansiering en opleiding van privaat militêre maatskappye. Ook moes state die aktiwiteite van sulke maatskappye verbied. Kommerwekkend egter, is dat teen die einde van 1997 het slegs elf state die Konvensie onderteken en goedgekeur. Onder hulle was vyf Afrika-state, naamlik Angola, Kongo, die DRK, Marokko en Nigerië (Arnold, 1999:162-163 & Shearer, 1998:19). Neem in ag dat Sierra Leone nie teen 1997 die Konvensie onderteken het nie.

Arnold (1999:167-168) noem ook dat die VN, in sy poging om alle lidlande te oorreed om die bovermelde Konvensie te onderteken, deur drie stelle struikelblokke in die gesig gestaar word. Die eerste struikelblok het te make met die aard van die mag tot die beskikking van die VN. In hierdie verband is die onwilligheid van Westerse lidlande om troepe beskikbaar te stel, alreeds gemeld. Die tweede struikelblok het te make met die houding van die 'groot' moondhede. Ondanks gereelde (betekenislose) veroordelings, is hierdie moondhede nie van plan om hulself los te maak van privaat militêre maatskappye nie (Cullen, 2000:39). Die derde struikelblok van die VN is die kwessie van onmiddellikheid. Deel van die kritiek op die VN se benadering tot vredemaak inisiatiewe, is die liggaam se onvermoë om op die korrekte oomblik, gewoonlik onmiddellik, by konflikte betrokke te raak. Indien konflikgeteisterde state nie die hulp van die VN so spoedig as moontlik kan verkry nie, gaan hulle hul al hoe meer tot die alternatiewe wend, naamlik privaat militêre maatskappye. Laasgenoemde is maar te gretig om in sulke omstandighede betrokke te raak.

Laastens is dit nodig om, voor daar gekyk word na die bedrywighede van EO en Sandline in Sierra Leone, die onderskeid tussen privaat militêre maatskappye en tradisionele huursoldate duidelik te maak. Artikel 42 (2) van Protokol 1 van die 1975-Byvoegings tot die 1949 Geneefse Konvensie definieer 'n huursoldaat as 'n persoon: (a) wat spesiaal gewerf word vir deelname aan 'n gewapende konflik; (b) wat in der waarheid deelneem

aan die vyandighede; (c) wat gemotiveer word deur persoonlike gewin; (d) wat nie 'n burger van die betrokke gebied of 'n party betrokke by die konflik is nie en; (e) wat nie 'n lid is van die gewapende magte van die betrokke partye by die konflik nie (Bernhardt, 1998:9-11). EO en Sandline se optrede in Sierra Leone het vroe laat ontstaan oor of hulle bloot 'n manifestasie van die huursoldaat professie is. Alhoewel beide SI en EO in hul optredes dikwels baie na aan internasionale definisies van huursoldate beweeg het, kan dit in regsterme nie as sulks geklassifiseer word nie. Private militêre maatskappye soos EO en Sandline gaan byvoorbeeld, anders as meeste tradisionele huursoldate van die 1960's en 1970's, uit beginsel slegs kontrakte met *bona fide* 'regerings' aan vir die lewering van gespesialiseerde sekuriteit en militêre dienste. Anders as huursoldate, was privaat militêre maatskappye na bewering nog nooit vir die onderdrukking van die bevolking se nasionale of demokratiese aspirasies, ingespan nie. Met die verloop van tyd en ooreenkomstig internasionale politieke omstandighede, kan daar met reg geargumenteer word dat die huursoldaatverskynsel aangepas is om tred te hou met privaat militêre maatskappye. Laasgenoemde het, alhoewel nie in die ware sin van die woord nie, die huursoldaatverskynsel vervang.

(A) 'EXECUTIVE OUTCOMES' (EO)

EO het homself sedert sy ontstaan in 1989 as 'n aanpasbare militêre entiteit bewys. EO het al bewys dat dit homself, soos Pech (1999:84) dit stel, kan reïnkarnear indien die politieke omgewing verander en/of indien dit deur 'n uitdaging in die gesig gestaar word. Om dus as beide private weermag en maatskappy te oorleef, word EO se bedrywighede deur 'n aggressiewe, mededingende bemarkingstrategie onderskryf. Behalwe winsbejag, plaas EO ook groot klem en waarde op die verkryging van groter legitimiteit. EO se ideaal is om deur die internasionale gemeenskap as 'n agent op die gebied van vrede-afdwinging, geag te word. Vrede-afdwinging (Peace-enforcement) kom neer op die aanwending van kollektiewe sanksies en/of militêre mag om vrede in konflikgebiede te herstel. Vrede-afdwinging vind slegs plaas nadat alle vreedsame metodes om 'n skikking tussen strydende groepe te bewerkstellig, gefaai het (Bernhardt, 1998:23).

Shearer (1998:40) en Arnold (1999:113) noem die volgende drie eienskappe wat EO van alle ander privaat militêre maatskappye onderskei, naamlik:

- (i) EO se oorsprong in die apartheids-era van die Suid-Afrikaanse weermag lê;
- (ii) EO betrokke was by kommersiële bedrywighede; en
- (iii) EO hulp aan die 'regerings' tydens gevegte verskaf het.

Daar is alreeds na punt (i) en (ii) in hierdie studie verwys. Wat punt (iii) betref, ontken EO dat dit 'n direkte operasionele funksie het. Hier verwys 'operasionele funksie' na dat dit deel van EO se aktiwiteite was om in konflikgebiede by die gevegte tussen strydende partye betrokke te raak. EO argumenteer dat hul sporadiese betrokkenheid by gevegte in Sierra Leone, slegs selfverdediging was. Personeel van EO in beide Sierra Leone en Angola stem egter nie saam nie. Van die personeel het erken dat hulle soms doelbewus by gevegte tussen strydende partye betrokke was.

Die destydse 'regering' van Strasser is weens 'n gebrek aan wesenlike vordering in militêre offensiewe teen die RVF daarvan oortuig om 'n kontrak vir privaat militêre bystand in Mei 1995 met EO aan te gaan. EO en Strasser het op vier militêre doelwitte ooreengekom. EO in Sierra Leone moes help om:

- Freetown te verseker en te beveilig;
- beheer oor belangrike hulpbronne te herwin, veral die rutile- en diamantvelde van Sierra Leone;
- die hoofkwartier van die RVF te vernietig; en
- die oorblywende areas onder die beheer van die RVF terug te wen (Francis, 1999:327).

Op papier het die kontrak tussen die 'regering' van Strasser en EO hoofsaaklik op die opleiding van die Sierra Leone weermag neergekom. EO se militêre advies en opleiding aan die Sierra Leone weermag was vir deurslaggewende strategiese deurbrake teen die RVF-rebelle verantwoordelik. EO se hulp aan die weermag van Sierra Leone was van groot waarde. Dit is veral in soverre dit die bevryding van sleutel diamantmyne

aangegaan het. Sodanige diamantmyne word as een van Sierra Leone se grootste bronne van valuta gereken (Bernhardt, 1998:65-66 & Shearer, 1997:852-53). Die RVF was met die toetrede van EO slegs twintig kilometer weg van die hoofstad, Freetown. Die RVF is binne 'n maand na die aankoms van EO in Sierra Leone in 'n EO-geleide offensief buite Freetown verslaan. Sodoende is Freetown verseker en beveilig.

EO was in Augustus 1995 dan ook betrokke by die beplanning en uitvoering van die suksesvolle operasie teen die RVF in onder andere die diamantryke Kono-streek. Hierdie geslaagde offensief het die Kono-streek aan die 'regering' van Strasser terugbesorg. Die 'regering' het nou weer beheer oor die diamantvelde verkry. Die rutile-myne is in Desember 1995 teruggewin (Brayton, 2002).

Die offensief in Januarie 1996 teen die RVF kan as een van die mees deurslaggewende oomblikke in EO se intervensie in Sierra Leone asook die intrastaatkonflik in Sierra Leone geag word. Die RVF se vesting in die Kangari Heuwels is in hierdie aanval, geleidelik deur EO, vernietig. Hierdie aanval het die RVF genoop om onderhandeling met die 'regering' van Strasser te oorweeg. Hierdie aanval was 'n deurslaggewende ommekeer na vyf jaar van hewige gevegte. 'n Sekere graad van stabiliteit is bewerkstellig en, alhoewel die RVF dit nie ondersteun het nie, is daar in Februarie 1996 'n verkiesing gehou. Volgens Harding (1997:91) was dit die eerste veelparty verkiesing in Sierra Leone sedert 1977. Ahmed Kabbah van die SLPP (Sierra Leone People's Party) is tot president verkies.

Die RVF het ongelukkig voortgegaan met sy bedrywighede. Met behulp van die ondersteuning en leiding soos verskaf deur EO, het die Sierra Leone weermag egter stelselmatig die oorhand begin kry. Laasgenoemde, tesame met die dreigemente van internasionale mynmaatskappye om hul aan Sierra Leone te onttrek, het Kabbah genoop om EO se kontrak in 1996 te hernu. EO se verlengde aanwesigheid in Sierra Leone in die vorm van suksesvolle offensiewe teen die RVF, het Sankoh en sy rebelle onder voortdurende druk geplaas om in onderhandelinge met die 'regering' betrokke te raak. Bernhardt (1998:68) merk op dat die RVF toenemend begin poog het om EO se

teenwoordigheid in Sierra Leone, as bedingingshefboom aan te wend. Die RVF het onder andere hul voortgesette betrokkenheid by onderhandelings aan die algehele onttrekking van EO uit Sierra Leone onderworpe gemaak. Outeurs soos Breytenbach (2002:8) merk dus met reg op dat EO die verloop van die intrastaatkonflik in Sierra Leone verander het en, soos hieronder gesien sal word, die RVF na die onderhandelingsafel gedwing het.

In Oktober 1996 het 'n offensief onder leiding van EO daarin geslaag om die hoofkwartier van die RVF, in die suide van Sierra Leone, te vernietig. Hierdie aanval het die RVF finaal tot die onderhandelingsafel gedwing. Op 30 November het Sankoh tot die bepalinge van die Abidjan Vredesakkoord ingestem. As 'n voorwaarde vir die ondertekening van die akkoord, het Sankoh op die algehele onttrekking van EO uit Sierra Leone aangedring. Kabbah het hiertoe ingestem (Hirsch, 2001:53-54 & Francis, 1999:327).

'n Interessante aspek van EO se teenwoordigheid in Sierra Leone was die metode waarvolgens die 'regering' EO betaal het (alreeds in Hoofstuk 2 gemeld). EO was 22 maande in Sierra Leone en dit het die 'regering' 35 miljoen Amerikaanse dollar gekos. Sommige waarnemers het gevoel dat hierdie bedrag buitensporig hoog is vir 'n arm 'regering' soos die een in Sierra Leone. Brayton (2002) vestig egter ons aandag op die feit dat die bovermelde kostes van EO slegs een derde van die Sierra Leone 'regering' se uitgawes insake die intrastaatkonflik verteenwoordig het. In vergelyking met andere vredesmagte, soos UNOMSIL, was EO se dienste in Sierra Leone 'n winskoop. UNOMSIL, bestaande uit 740 lede, se uitgawes vir slegs agt maande in Sierra Leone het die VN 47 miljoen Amerikaanse dollar uit die sak gejaag. Waar EO se uitgawes ongeveer 1,590 miljoen Amerikaanse dollar per maand beloop het, was UNOMSIL se uitgawes ongeveer 5,875 miljoen Amerikaanse dollar per maand.

Volgens Shearer (1998:51-52) sien EO homself nie as 'n liefdadigheidsorganisasie nie, maar wel as 'n maatskappy wat privaat besit word. Dit is dus onvermydelik dat EO se pryse vasgestel word deur markpryse in plaas van slegs koste en minimum winsgrense.

Shearer maak die interessante opmerking dat die prys van EO se hulp aan Sierra Leone bepaal was op die basis van 'hoeveel is dit vir ons werd om jul land te red?'

'n Verdere waardevolle kwessie om aan te raak insake EO se aktiwiteite in Sierra Leone, is EO se intelligensievermoë om 'n profiel van die RVF se aktiwiteite te bou. Beide Shearer (1998:54) en Bernhardt (1998:67-68) maak melding van die onmisbare rol wat die Kamajors in Sierra Leone vir EO gespeel het. Die Kamajors het 'n belangrike deel van EO se intelligensie versamelingsnetwerk geword. Bernhardt verwys na die Kamajors as 'n etniese militia groep. Kabbah het 'n sterk aanhang onder die Kamajors geniet. EO het aan die Kamajors militêre opleiding verskaf en hulle in hul intelligensie aktiwiteite aangewend. Die Kamajors het oor waardevolle kennis insake die RVF se aktiwiteite beskik. Die volgende opmerking van 'n EO-personeelid in Sierra Leone, som die presiese rol van die Kamajors op: "Hulle (die Kamajors) sou nie sonder ons (EO) hulp reggekom het nie. Ons (EO) sou egter ook nie veel, sonder hul (Kamajors) hulp, kon uitvoer nie".

Na interne druk in die vorm van die RVF en eksterne druk in die vorm van die IMF (Internasionale Monetêre Fonds), is EO se kontrak in Sierra Leone in Februarie 1997 beëindig. Enkele van EO se sekuriteitskontrakte met mynmaatskappye is aan 'n filiaal van EO, Lifeguard, oorgedra. Na EO se vertrek het Sierra Leone weer uitmekaar begin val. Dit is hier waar Sandline International in die volgende bespreking in die prentjie kom. Laastens, wat EO betref, was EO, weens nuwe Suid-Afrikaanse wetgewing, op 1 Januarie 1999 'gestop' om besigheid te doen. Hierdie Suid-Afrikaanse wetgewing verbied, in lyn met die VN se Konvensie, die aktiwiteite van privaat militêre maatskappye, veral dié van Suid-Afrika.

(Sien **Kaart 1** op bladsy 64 insake EO se bedrywighede in Sierra Leone, 1995-1996)

(B) 'SANDLINE INTERNATIONAL' (SI)

Die vrede wat op die oog af met die ondertekening van die Abidjan Vredesakkoord bewerkstellig is, is in Mei 1997 wreed versteur. Die 'regering' van Kabbah is op 25 Mei 1997, met die ondersteuning van die RVF, in 'n staatsgreep onder leiding van Korporaal Gborie omvergewerp. Alle politieke aktiwiteite, insluitend die demokratiese konstitusie, is opgeskort. Die sogenaamde AFRC ('Armed Forces Revolutionary Council'), onder die voorsitterskap van Majoor Koroma en met Sankoh as die ondervoorsitter, het alle regeringsfunksies in Sierra Leone oorgeneem. Kabbah het na Guineë gevlug (Anon, 2002:3510 & Riley, 1997:287).

'n Voortslepende intrastaatkonflik was die vernaamste gevolg van die bovermelde staatsgreep. Staatsinstellings het verder verval, anargie het voortgegaan om te gedy en die RVF het met hernude rebelle aktiwiteite begin. Die oorgrote deel van die internasionale gemeenskap het egter voortgegaan om die uitgeweke 'regering' in Guineë as die legitieme regering te ag. Volgens Francis (1999:328) was dit vanaf Guineë wat Kabbah vir die eerste keer met SI in aanraking gekom het.

SI is 'n Britse privaat militêre maatskappy onder leiding van Tim Spicer. Spicer was voorheen 'n lid van die Britse weermag. SI handhaaf noue bande met EO. SI het veral in 1997 aandag getrek vanweë 'n mislukte kontrak met die regering van Papua Nieu Guineë om rebelle aktiwiteite op die eiland Bougainville met behulp van bystand, verleen deur EO, te onderdruk. Kabbah het vir die eerste keer in Augustus 1997 met SI in verbinding getree. Volgens Hirsch (2001:66) het Kabbah, Spicer en amptenare van ECOMOG in Conakry ontmoet. By hierdie ontmoeting is kontingensieplanne vir moontlike militêre operasies voorgestel. Die opleiding van die Kamajors en die verskaffing van wapens is ook genoem.

Teen November 1997 het SI 'n konsep van beoogde operasies in Sierra Leone saamgestel. Hierdie sogenaamde Vyf-fase Plan van SI het die CDF as die hoofspeler van

die operasies geïdentifiseer. ECOMOG sou ook aan die CDF ondersteuning bied. Volgens Douglas (1999:192) het die Plan die volgende ingesluit:

- **Fase I:** Stede soos Bo en Kenema sou met behulp van byvoorbeeld hinderlae geïsoleer word;
- **Fase II:** Sleutelstede sou omsingel word;
- **Fase III:** Gelyktydige aanvalle op meer as een plek sou uitgevoer word;
- **Fase IV:** Belangrike gebiede sou oorgeneem word; en
- **Fase V:** Die Kabbah-regering sou heraangestel word.

SI het teen Desember/Januarie 1997/98 met sy werksaamhede in Sierra Leone begin. SI het begin om beheer en kommunikasiefasiliteite op te stel. Sandline se teenwoordigheid in Sierra Leone het gou vrugte begin afwerp. Teen die einde van Januarie 1998 het die CDF aangekondig dat Fase I suksesvol afgehandel is. Die implementering van Fase II is egter vertraag aangesien die CDF nog steeds op die wapens, wat Sandline beloof het om te verskaf, gewag het. Douglas (1999:192) noem dat dit ook die begin van Sandline se probleme in Sierra Leone was.

Rakesh Saxena, 'n Thai sakeman wat in Kanada woonagtig was, het aangebied om die Sandline Plan te finansier. Die eerste paalement van 1,5 miljoen Amerikaanse dollar is deur hom betaal. Teen die tyd wat Saxena die tweede paalement van 3,5 miljoen Amerikaanse dollar moes betaal, is hy deur die Kanadese polisie op aanklagte van bedrog in hegtenis geneem (Arnold, 1999:137). Saxena se arrestasie het aan Sandline hoofbrekens besorg. Sandline was op daardie tydstip besig om te poog om vrystelling te verkry van die VN se verbod op die verskaffing van wapens aan Sierra Leone. Volgens Hirsch (2001:122) en Douglas (1999:192) het Sandline, met dié dat Saxena gearresteer is, besluit om self die fondse vir die lewering van wapens aan die CDF, beskikbaar te stel. Sandline sou later beweer dat hy tot hierdie stap oorgegaan het omdat hy daarvan oortuig was dat die CDF en ECOMOG vrygestel was van die bovermelde VN-verbod. Volgens hulle was hierdie verbod slegs op die RVF van toepassing.

Magte van die Kamajors het voortgegaan om beheer oor die stede van Bo en Kenema te neem. Met die terugkeer van Kabbah in Maart 1998 vanaf Guineë, het dit begin voorkom asof Sandline se teenwoordigheid 'n positiewe uitwerking in Sierra Leone het. Kabbah is heraangestel as die president (Maher *et al*, 2002:3510).

'n Nuwe dilemma het Sandline in Mei 1998 in die gesig begin staar. Sandline se verskaffing van wapens aan die CDF en ECOMOG het verskeie wenkbroue in die Britse parlement laat lig. Daar was vermoed dat Sandline se verskaffing van wapens 'n skending van die VN se verbod was (wat dit natuurlik was). Die vraagstuk wat nou na vore gekom het was of die Britse regering bewus was van die presiese rol wat Sandline in die intrastaatkonflik in Sierra Leone gespeel het. Verder, indien die Britse regering wel geweet het, wat het hulle daaromtrent gedoen?

Die Britse regering het, in respons op die bespiegelings insake Sandline, in 'n sterk bewoorde verklaring aangekondig dat hy hom nie vereenselwig met, soos Douglas (1999:193) dit stel, 'gehuurde moordenaars', verwysend na Sandline, nie. Dit het egter later aan die lig gekom dat sommige senior amptenare en diplomate in die Britse Departement van Buitelandse Sake wel bewus was van Sandline se bedrywighede in Sierra Leone. Ter ondersteuning van hierdie argument het Sandline selfs so ver gegaan om te verklaar dat hy met reg geglo het dat sy bedrywighede in Sierra Leone die ondersteuning en goedkeuring van Londen geniet.

Die Sandline-krisis was nie bevorderlik vir die openbare beeld van Robin Cook, die Britse Minister van Buitelandse Sake, nie. Cook het, in 'n poging om die situasie te ontlont, 'n ondersoek van stapel gestuur. Volgens Arnold (1999:140-141) en Hirsch (2001:67) was die resultate van die ondersoek nie juis vleënd vir Cook se reputasie nie. Die ondersoek het onder andere aan die lig gebring dat amptenare in Cook se departement sonder die konsultasie en insette van hul ministers beleide geformuleer het. Dit wou dus voorkom asof Cook nie beheer oor sy departement gehad het nie. Sandline het egter nog steeds voet by stuk gehou dat hul bedrywighede in Sierra Leone die goedkeuring van die Britse regering weggedra het.

Hierdie krisis het nie goed op die situasie in Sierra Leone ingewerk nie. Sandline se aandag was nou tussen Sierra Leone en die ondersoek in Brittanje verdeeld. Sankoh is in Julie 1998, na 'n tydelike ballingskap in Nigerië, na Sierra Leone teruggebring. Sy terugkeer het die vrees vir hernude en meer intense rebelle aktiwiteite in Sierra Leone, laat ontstaan. Die Britse ondersoek na die Sandline-debakel is aan die einde van Julie 1998 afgehandel. Talle vrae het egter nog onbeantwoord gebly. Vrae soos wat was die rol van die VSA in die hele debakel? Outeurs soos Arnold (1999: 145) was daarvan oortuig dat Sandline 'n gesamentlike operasie deur Brittanje en die VSA was. Dit blyk byvoorbeeld asof Sandline die beveiliging van verskeie buitelandse ekonomiese belange in Sierra Leone, waaronder Amerikaanse mynbelange, behartig het. Om sake te vererger het die RVF aan die einde van Julie 1998 'n verrassingsaanval op Kabala, 'n stad in die noorde van Sierra Leone, uitgevoer.

Wat die teenwoordigheid van Sandline in Sierra Leone betref, kan daar genoem word dat min mense en/of instellings beter daaraan toe was na die debakel. Armoede was nog steeds endemies van aard in Sierra Leone en dit wou op daardie tydstip voorkom asof die intrastaatkonflik nie gou beëindig sou word nie. Die intervensie van Sandline in Sierra Leone was 'n hernude manifestasie van die toenemende invloed en determinasie van die nuwe privaat militêre maatskappye wat tydens die 1990's, 'n al hoe meer bekende tendens in konflikte geword het. Ook was dit 'n demonstrasie van privaat militêre maatskappye se vermoë om hul aktiwiteite met 'regerings' ineen te strengel. Laasgenoemde word gedoen in 'n poging om hul legitimiteit te verhoog.

Die Sandline-debakel in Sierra Leone het verskeie vrae, vir toekomstige konsiderasie, na vore gebring. Hieronder tel byvoorbeeld die vraag na wat staan 'n regering te doen indien dit, sonder die hulp van 'n eie, effektiewe weermag, onder skoot kom? Waar presies word die lyn tussen die staatmaak op, meestal, ondoeltreffende VN troepe en die alternatief om jou (lees: die regering) tot 'n privaat militêre maatskappy te wend, getrek?

3.2.3 ECOWAS/ECOMOG

Op 6 Julie 1990 het vyf lidlande van ECOWAS-Gambië, Ghana, Guineë, Nigerië en Sierra Leone- ECOMOG totstand gebring. Hierdie was 'n hoogs onbekende stap in die geskiedenis van Afrika. Dit was die eerste keer sedert 1981, toe die destydse OAE gepoog het om 'n Inter-Afrika Mag vir Chad op die been te bring, dat 'n vredeshandhawingsmag in Afrika gestig is. Vredeshandhawing (Peace-keeping) is gemik op militêr ondersteunde implementering/monitering van vredesooreenkomste tussen strydende partye solank as wat 'n skikking onderhandel word (Jett, 1999:14; Howe, 1996:151; Berman & Sams, 2001:53 & Bernhardt, 1998:22).

Sedert die intervensie in Liberië in 1990, het ECOMOG ook in Guineë-Bissau en Sierra Leone betrokke geraak. Volgens Ero (1999:55) was ECOMOG geag as 'n manifestasie tipies van vredeshandhawing soos omskryf in Hoofstuk VIII van die VN Handves. In Hoofstuk VIII word die samewerking tussen die VN en regionale instellings soos die OAE/AU en sub-regionale instellings soos ECOMOG, in 'n poging om internasionale vrede en sekuriteit te bevorder, aangemoedig. ECOMOG se intervensie het egter ook die aandag op komplekse kwessies soos die legitimiteit, vermoë, effektiwiteit en neutraliteit van regionale en sub-regionale instellings gevestig. Sulke instellings het weinig of geen ervaring van vredeshandhawingsoperasies in intrastaatkonflikte nie.

Die VN het sedert ECOMOG se intervensie in Liberië sy steun aan verskeie sub-regionale vredesoperasies toegesê. Die VN se begeerte om, tesame met regionale en sub-regionale instellings, internasionale vrede en sekuriteit te handhaaf, word in verskeie van sy dokumente vervat. In beide die VN se 'n Agenda vir Vrede (1992) en 'n Byvoegsel tot die Agenda vir Vrede (1995), het die VN sy ondersteuning aan regionale en sub-regionale vredeshandhawingsoperasies toegesê. In beide hierdie Agendas is daar groot klem gelê op die gelyke verdeling van arbeid tussen die VN en regionale asook sub-regionale instellings, in hul pogings om konflikte so vreedsaam en effektief as moontlik op te los (Ero, 1999:57).

Die totstandkoming van ECOMOG het dus tot 'n veranderde houding jeens internasionale vredemaak inisiatiewe bygedra. Daar is al meer na regionale en sub-regionale instellings gekyk om konflikte op te los. Die gevoel het ontstaan dat 'n streek se probleme die beste deur sy eie mense opgelos kan word. Ero (1999:58) argumenteer dat die sekuriteitskwessies van state binne 'n bepaalde streek met mekaar verbind kan word en nie in isolasie opgelos kan word nie. Met isolasie word daar bedoel dat VN-lidlande van regoor die wêreld kom om 'n bepaalde streek se probleme te probeer oplos. Die kwessie van betekenisvolle intelligensie kom dus na vore. VN-troepe word gewoonlik na konflikgebiede gestuur ongeag die feit dat hierdie troepe oor min en gewoonlik geen kennis van die gebied beskik nie. Dit is dus wenslik dat enige oplossing of respons tot sekuriteitskwessies in 'n streek binne 'n regionale of sub-regionale konteks moet plaasvind. In so 'n regionale of sub-regionale konteks is plaaslike dinamika dikwels oorheersend (Rotberg, 1997: Webwerf & Africa News Online, 1998: Webwerf).

Deur state daarop te wys dat konflik in een staat 'n bedreiging vir die hele streek kan inhou, moedig die VN ook regionale of sub-regionale vredemaak inisiatiewe aan. Die geskiedenis beskik oor talle voorbeelde van hoe 'n interne krisis in een land 'n ander land of 'n hele streek nadelig kan raak. Die insypeling van die Liberiese konflik na Sierra Leone is 'n klassieke voorbeeld hiervan (Van Walveren, 1999: Webwerf; The Perspevtive, 2002: Webwerf; Conteh-Morgan & Khadivar, 1998:141, & Mutume, 2003: Webwerf).

ECOMOG was nie voor die staatsgreep op 25 Mei 1997 in Sierra Leone betrokke nie. By 'n ECOWAS Beraad in Austus 1997 is daar besluit om ECOMOG in Sierra Leone te ontplooi. Nigerië het die meeste troepe vir ECOMOG se missie in Sierra Leone bygedra (Bangura, 2000:556 & Itano, 2001: Webwerf). Maxwell Khobe was as die hoof van ECOMOG se missie in Sierra Leone aangestel. ECOMOG se primêre doel was om die Kabbah-regering te herstel. Tesame met die Kamajors en Sandline, het ECOMOG in Februarie 1998 daarin geslaag om die gekombineerde magte van die AFRC en die RVF te verslaan. Sodoende is die Kabbah-regering herstel. Met die terugkeer van Kabbah het ECOMOG se verantwoordelikhede in Sierra Leone die volgende omvat, naamlik:

- die ontwapening en demobilisasie van die Sierra Leone Weermag;
- die handhawing van wet en orde in Freetown; en
- die vervolging en die vernietiging van die RVF (Hirsch, 2001:73).

ECOMOG se bedrywigheide in Sierra Leone is deur onvoldoende fondse en logistieke probleme belemmer. In die lig daarvan dat Abacha die president van Nigerië was, was potensiële donateurs nie baie gretig om fondse aan ECOMOG beskikbaar te stel nie. Nigerië is gevolglik met die verantwoordelikheid gelaat om die meeste van ECOMOG se kostes in Sierra Leone te dra. Volgens Nigerië het ECOMOG se intervensie in Sierra Leone daaglik sowat 1 miljoen Amerikaanse dollar beloop. Gerugte het egter die rondte gedoen dat die fondse wat vir ECOMOG in Sierra Leone beskikbaar gestel is, nooit Nigerië verlaat het nie. Daar is bespiegel dat hierdie fondse op onverklaarbare wyses in die bankrekening van verskeie Nigeriese militêre hoofde beland het, aldus Hirsch (2001:74) en Bangura (2000:562).

Wat ECOMOG se logistieke probleme betref, het hulle 'n gebrek aan voldoende kennis aangaande die bosgebied in Sierra Leone, waar die RVF geskuil het, gehad. ECOMOG was op verskeie geleenthede die slagoffer van hinderlae en verrassingsaanvalle in die bosse. Nigeriese troepe was ook nie juis gretig om nou saam met die Kamajors saam te werk nie. Laasgenoemde het ECOMOG duur te staan gekom aangesien die Kamajors, anders as hulle, vertrouwd was met die taktiek van die RVF (Anyidoho, 1997:Webwerf). As dit alles inaggeneem moet word, was dit nie 'n verrassing toe dit in 1999 duidelik word dat ECOMOG sukkel om die vrede en orde wat hulle aan die mense van Sierra Leone beloof het, te bewerkstellig nie. Die ECOMOG-troepe was na jare van intervensie in beide Liberië en Sierra Leone moeg en onderbetaald. Ook het verskeie lande soos Ghana, Senegal en die Ivoorkus geweier om hul troepe langer in Sierra Leone te hou (Eyll, 2000:Webwerf).

Volgens Adebajo (2002:250), Malan (2001) en Greenstock (2000:Webwerf) was Sierra Leone 'n vernietigende ondervinding vir ECOMOG. ECOMOG se intervensie het baie

se siening dat Afrika-state nog nie ten volle gereed is vir konflikte wat die een of ander vredemaak inisiatief vereis, benadruk. ECOMOG het as sub-regionale vredeshandhawingsmag in Sierra Leone gefaal. ECOMOG het homself finaal op 2 Mei 2000 vanuit Sierra Leone onttrek.

3.2.4 DIE VN-UNAMSIL

Die VN was eers in die vorm van UNOMSIL (United Nations Observer Mission in Sierra Leone), gestig in 1998, en toe in die vorm van UNAMSIL (United Nations Mission in Sierra Leone), gestig in 1999, in Sierra Leone by vredeshandhawing betrokke (VN, 2003: Webwerf). Soos daar alreeds in die probleemstelling van hierdie studie aangevoer is, kom vredeshandhawing as sulks, nie in die VN Handves voor nie. Die stigters van die VN het nie vir die VN 'n vredesrol ten opsigte van intrastaatkonflikte, soos die een in Sierra Leone, voorsiening gemaak nie (Gordenker, 1999:2).

Die problematiek insake die VN se vredesbewaringsoperasies in Afrika spruit voort uit die VN se mandaat soos uiteengesit in Hoofstukke VI, VII en Hoofstuk VIII waar vredesbewaringsmagte nie voorgeskryf word nie. Hoofstuk VI fokus op konflikvoorkoming (conflict prevention) wat op diplomatieke inisiatiewe sowel as die voorkomende ontplooiing van troepe om die uitbreek van konflikte te voorkom, neerkom (Bernhardt, 1998:21 & Malan, 1998:16-18). Daarenteen fokus Hoofstuk VII op vrede-afdwinging (peace-enforcement) en Hoofstuk VIII op regionaal reëlins waarna daar alreeds in die studie verwys is.

In die lig daarvan dat vredeshandhawing/vredesbewaring nie in die VN se Handves voorgeskryf is nie, het die VN homself in die verlede op interstaatlike/internasionale konflikte en nie op intrastaatkonflikte soos die in 'n vervalte staat soos Sierra Leone, toegespits nie. Die VN ondervind dus 'n gebrek aan 'n basiese benaderingswyse tot intrastaatkonflikte. Hierdie soort konflikte maak nie deel uit van die tradisionele opdrag van die VN nie. Gevolglik beskik die VN nie oor 'n vasgestelde raamwerk van hoe om intrastaatkonflikte te behartig nie (Whittaker, 1995:27).

‘n Verder belangrike punt om te maak is dat die VN volgens sy Handves ‘n poging tot kollektiewe sekuriteit (collective security) is wat binne die liberale denkskool val. Die VN en sy Veiligheidsraad, wat die besluitnemer oor VN vredesoperasies is, is voorbeelde van vredesamewerking en benadruk vrede en nie oorlog nie; ontwapening en nie wapenbeheer nie; interafhanklikheid en nie magsbalans nie; multilaterale samewerking en nie verdedigingsalliansies nie; vredesintensiewe en nie militêre kapasiteit nie (Annan, 1998:SG/2045 & Nkwane, 2000:27-28). Hou in gedagte dat kollektiewe sekuriteit (collective security) verwys na die sekuriteit van alle state, deur alle state, vir alle state en hul inwoners. Sekuriteitsmaatreëls word namens alle state geneem. Elke staat is geregtig en verplig tot deelname in die besluitneming en die uitvoering van optrede in die stelsel aangesien sekuriteitsmaatreëls alle state beskerm. Die aanname by kollektiewe sekuriteit is dat vrede nie deelbaar is nie en dat sekuriteit dus kollektief is (Nel, 1996:19).

Met die fokus van die VN en sy agentskappe op liberale terme soos kollektiewe sekuriteit en vredemaak, hang die VN liberale idees aan. Die aannames van liberalisme (liberalism), wat die individu as verwysingspunt gebruik, sluit onder andere in dat alle mense van nature vry en gelykwaardig is, politieke selfbeskikking iets is wat die individu toekom en dat politieke gesag tot stand kom deurdat individue in vryheid met mekaar ‘n sosiale kontrak aangaan (Nel, 1996:41). Hierdie aannames van liberalisme sluit dan ook aan by die liberale idees van die VN.

Inaggenome die aanhang van liberale idees, is dit nodig om te noem dat die VN gebore is uit idees en ‘n tydperk wat deur realisme oorheers was. Die aannames van realisme (realism) sluit onder andere in dat state die primêre akteurs in die internasionale stelsel is en dat so ‘n stelsel deur anargie gekenmerk word. Realisme is gebaseer op die aanname dat state poog om te alle tye hul mag te vermeerder om sodoende hul oorlewing te verseker (Heywood, 1996:142). Die VN se Veiligheidsraad het tydens die Koue Oorlog tipiese magspoliteiek bedryf wat eie is aan die realisme denkskool waar state en militêre kapasiteit sterk figureer (Whitman, 1999:126).

Indien daar in gedagte gehou word dat die VN 'n staatsgebaseerde internasionale instelling is wat nie ontwerp is vir die soort intrastaatkonflikte soos dié in Sierra Leone nie, kan daar geargumenteer word dat beide die liberale en realisme denkskole nie eintlik bruikbaar is om intrastaatkonflikte te analiseer nie. Die rede hiervoor is dat intrastaatkonflikte nie inpas by die VN se liberale aanhanging van kollektiewe sekuriteit nie en ook nie by die staatsgesentreerde beskouing van konflik soos die in die realisme denkskool nie. Altwee is uiteindelik staatsgesentreerd, terwyl 'n intrastaatkonflik nie is nie.

Die VN het op 22 Oktober 1999, ondanks 'n gebrek aan 'n basiese en vasgestelde raamwerk insake intrastaatkonflikte, vir UNAMSIL gestig. **Figuur 1 (p. 65) illustreer UNAMSIL se organisasiebeplanning.** UNAMSIL se mandaat is volgens beide resolusies 1270 (1999) en 1289 (2000) vasgestel. Volgens Furley May (1998:5), verwys mandaat (mandate) na die amptelike instruksies deur 'n gesaghebbende beheerliggaam soos die VN. Met betrekking tot vredeshandhawing verwys mandaat na die presiese terme en instruksies wat die vredesbewaringsmag moet volg. Volgens resoluie 1270 (1999) moes UNAMSIL:

- saam met die Sierra Leone 'regering' en ander partye betrokke by die Lomé Akkoord, saamwerk ten einde die suksesvolle implementering van die akkoord te verseker;
- die Sierra Leone regering bystaan in die implementering van die ontwapening, demobilisasie en herintegrasieplan;
- hul teenwoordigheid by sleutelgebiede laat geld;
- die sekuriteit en vrye beweging van VN-personeel verseker;
- monitor of die betrokke partye by die Lomé Akkoord aan die voorwaardes van die akkoord voldoen;
- die strydende partye aanmoedig om 'n meganisme daar te stel om vertroue jeens mekaar in te boesem;
- die lewering van humanitêre hulp fasiliteer;
- die operasies van die VN se burgerlike en menseregte amptenare ondersteun; en

- ondersteuning bied indien 'n verkiesing in Sierra Leone gehou sou word (Malan *et al*, 2003:54-56 & VN, 2003:Webwerf).

Volgens resolusie 1289 (2000) moes UNAMSIL, behalwe die bovermelde :

- sekuriteit in sleutelgebiede en regeringsgeboue, veral in Freetown asook die Lungi Lughawe, verskaf;
- die vrye beweging van mense, goedere en humanitêre bystand op spesifieke deurgange fasiliteer;
- bystand aan die Sierra Leone polisie en howe in die uitvoering van hul pligte verleen;
- sekuriteit by en rondom gebiede wat as lokasies vir die ontwapening, demobilisasie en herintegrasieplan geïdentifiseer is, verskaf; en
- die wapens en ammunisie wat by oudsoldate gekollekteer word, oppas en help om dit te vernietig (Malan, Rakate en McIntyre, 2000:22 & VN, 2003:Webwerf).

UNAMSIL se debuut in Sierra Leone was nie maklik nie. Dit was 'n moeilike debuut. Veral die eerste ses maande was baie moeilik. Met die neem van VN-personeellede as gyselaars in Mei 2000, het die RVF se aggressie teen UNAMSIL 'n hoogtepunt bereik (Masland, 2000:28; Masland & Bartholet, 2000:32; McGeary, 2000:42 & Masland & Bartholet, 2000:22). Die VN het gou besef dat dit nie sonder meer net kan aanneem dat die RVF hom aan die voorwaardes van die VN se resolusies en vredesooreenkomste sal onderwerp nie (Fleshman, 2000: Webwerf; Bandow, 2000:Webwerf & Jett, 2000:Webwerf).

UNAMSIL se deurbraak het eers met die Abuja Skietstilstand en die daaropvolgende Abuja Skietstilstand Hersieningsooreenkoms van Mei 2001 gekom. Met hierdie ooreenkomste het beide die 'regering' en die RVF daartoe ingestem om hul soldate te ontwapen. UNAMSIL het dit deurentyd benadruk dat die ontwapening, demobilisasie en herintegrasie van oudsoldate die sleutel tot stabilisasie en vrede in Sierra Leone is (Malan, Rakate & McIntyre, 2000: 45). Om die rede is die DDR ('Disarmament,

Demobilisation and Reintegration') program van stapel gestuur. Thusi en Meek (2003:23) noem dat die eerste twee komponente van die DDR beperk is. Daarenteen is herintegrasië aaneenlopend en kompleks. Herintegrasië se sukses hang van onderlinge kwessies, wat selfs na die formele beëindiging van 'n konflik kan aangaan, af. UNAMSIL het hierdie program met behulp van die NCDDR ('National Committee for Disarmament, Demobilisation and Reintegration') van stapel gestuur. Die doelwitte van die DDR was onder andere om:

- konvensionele wapens van oudsoldate te kollekteer, te registreer en te vernietig;
- ongeveer 45 000 oudsoldate te demobiliseer; en
- oudsoldate vir sosio-ekonomiese herintegrasië, nadat hulle vanuit demobilisasiesentrums ontslaan is, voor te berei (Thusi & Meek, 2003:25).

Die ontwapening en demobilisasieproses het uit drie fases en een interim fase bestaan. Op die oog af was die ontwapening en demobilisasieproses suksesvol. Die volgende statistieke van Thusi & Meek (2003:29, 33-34) kan as bewys van die sukses van beide UNAMSIL en die NCDDR insake die DDR-program verskaf word:

Tabel 1: Totale ontwapendes per groep

<i>Groep</i>	<i>Fase 1</i>	<i>Fase 2</i>	<i>Interim Fase</i>	<i>Fase 3</i>	<i>TOTAAL</i>
RVF	187	4130	768	19267	24352
AFRC	0	2129	445	0	2574
Oud-SLA Lede	2994	2366	593	0	5953
CDF	2	8800	524	28051	37377
Ander (insluitende paramilitêres)	0	1473	298	436	2234
TOTAAL	3183	18898	2628	47781	72490

Bron: Thusi & Meek, 2003:33

Tabel 2: Totale ontwapende kinders en volwassenes

	Fase 1	Fase 2	Interim Fase	Fase 3	TOTAAL
Kinders	189	1982	402	4272	6845
Volwassenes	2994	16916	2226	43509	65645
TOTAAL	3183	18898	2628	47781	72490

Bron: Thusi & Meek, 2003:34

Tabel 3: Totale gedemobiliseerde kinders en volwassenes

	Fase 1	Fase 2	Interim Fase	Fase 3	TOTAAL
Kinders	189	1982	402	4272	6845
Volwassenes	2994	15469	2226	43509	64198
TOTAAL	3183	17451	2628	47781	71043

Bron: Thusi & Meek, 2003:34

Tabel 4: Wapens en ammunisie gekollekteer

Tipe	TOTAAL
Handwapens	7785
Aanvalswapens	17180
Groepwapens	1036
Ammunisie	935495
TOTAAL	961496

Bron: Thusi & Meek, 2003:29

Weens 'n tekort aan fondse, het die herintegrasiëproses gesukkel om te slaag. Die verskaffing van werksgeleenthede aan oudsoldate in 'n arm land soos Sierra Leone, verteenwoordig 'n groot uitdaging vir die herintegrasiëproses. Volgens Ginifer (2003:39) is daar 'n vlak van aanvaarding by beide burgerlikes en die 'regering' dat oudsoldate geherintegreer moet word om vrede te konsolideer.

Na 'n stadige begin het UNAMSIL homself as 'n gedugte vredeshandhawingsmag begin bewys. UNAMSIL het veral aan die begin van 2002 groot vordering gemaak in die

vervulling van sy kernmissie om standhoudende vrede en sekuriteit in Sierra Leone te bewerkstellig. UNAMSIL kan byvoorbeeld vir sy effektiewe ondersteuningsrol wat dit by die verkiesing in Mei 2002 gespeel het, geprys word. Hierdie verkiesing het volgens waarnemers sonder ernstige versteurings of bedrog verloop en was dus suksesvol. Met die skryf van hierdie studie was UNAMSIL nog steeds in Sierra Leone betrokke.

3.3 SAMEVATTING

In hierdie Hoofstuk is daar op die kwessie van vredemaak en die verskeie rolspelers in die intrastaatkonflik in Sierra Leone, wat op die een of ander tydstep by die kwessie betrokke was (of nie was nie), gefokus. Onderhandeling en bemiddeling is as twee van die mees doeltreffendste vredemaak tegnieke tot die beskikking van die VN uitgewys. Volgens Bernhardt (1998:19) is vredesverwante konsepte, soos vredemaak, 'n essensiële bestanddeel van die problematiek verbonde aan die opkoms van privaat militêre bystand in post-1990 Afrika-state soos Sierra Leone. Die VN word tans uit verskeie oorde van rigtingloosheid en ondoeltreffendheid insake vredemaak inisiatiewe beskuldig. Laasgenoemde skep geleenthede vir privaat entrepreneurs soos EO en SI om hulle op vredemaak inisiatiewe toe te spits. Privaat militêre maatskappye het 'n baie sterk korporatiewe en winsgerigte inslag. Dit lewer 'n reeks omvattende en hoogs gesofistikeerde asook gespesialiseerde en professionele tipes militêre dienste. Die geleentheid vir die opkoms van privaat militêre maatskappye word deur 'n spesifieke stel kontemporêre internasionale politieke strominge, soos die onwilligheid van veral Westerse VN-lidlande om troepe na konflikgebiede in Afrika te stuur, daargestel.

Op die oog af wil dit nie voorkom asof privaat militêre bystand, in die vorm van EO en SI, se aktiwiteite in Sierra Leone op enige stadium daarop gerig was om deur middel van aanvaarde vredemaak tegnieke soos onderhandeling en bemiddeling, funksies te verrig in lyn met die definisie van vredemaak soos weergegee by 3.1 nie. Beide EO en SI was in essensie militêr georiënteer. Hulle het nie oor gesofistikeerde diplomatieke vaardighede, wat deur vredemaak vereis word, beskik nie (Bernhardt, 1998:86). Die toepassing van vredemaak berus nie op die eensydige optrede van die vredemaker nie. Vredemaak berus

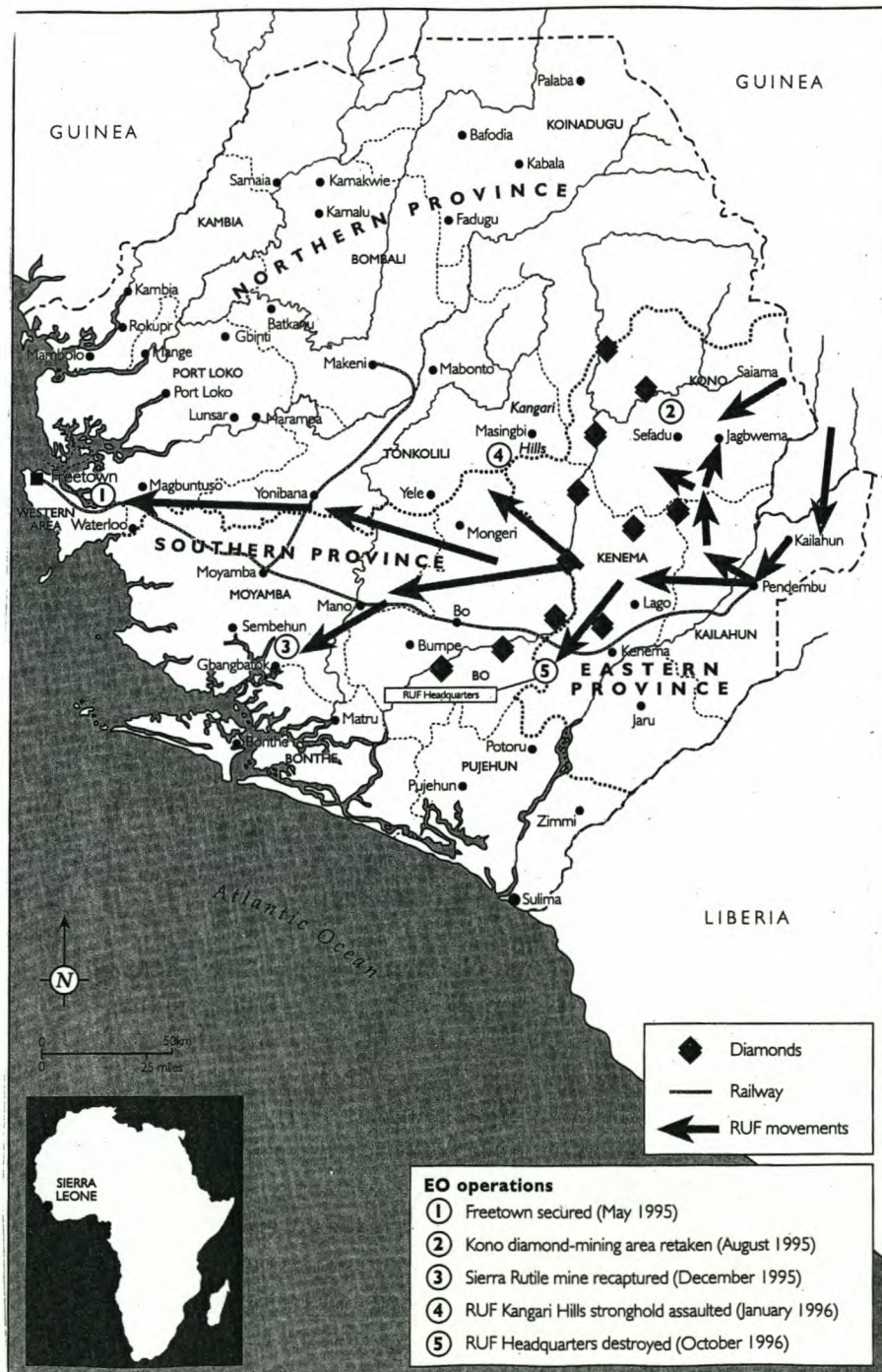
wel op die instemming van alle partye wat by die konflik betrokke is. EO en SI was slegs op die uitnodiging van die 'regering' in Sierra Leone. EO en SI het nie die ander partye in die konflik geken nie. Beide EO en SI se eensydige besigheidskontrakte met die 'regering' van Sierra Leone voldoen dus nie aan die toets van onpartydigheid nie. Onpartydigheid van die vredemaker is belangrik vir die kanse van vredemaak inisiatiewe om te slaag. Deur die Sierra Leone regering te ondersteun, het SI en EO hula aan partydigheid skuldig gemaak.

Privaat militêre maatskappye, oorlogsbaronne en rebelle/insurgente is almal nie-staat aktEURs wat in vervalde state soos Sierra Leone opereer. Wins soos verkry deur die ontginning van hulpbronne is een van die doelwitte van hierdie nie-staat aktEURs. Privaat militêre maatskappye veg gewoonlik teen die oorlogsbaron en/of rebel/insurgent aan die kant van wat hulle as die legitieme 'regering' ag. Allen (1999) noem dat sulke maatskappye met die sogenaamde 'spoils' van die konflik betaal word. In die geval van Sierra Leone was diamante die 'spoils' waarmee EO en SI vir hul dienste betaal is.

ECOMOG was ook in Sierra Leone betrokke (BBC, 1998: Webwerf). ECOMOG se teenwoordigheid in Sierra Leone het ernstige bedenkinge laat ontstaan oor of Afrika ooit in staat sal wees om na sy eie probleme insake vredemaak inisiatiewe te kan omsien. Met die skryf van hierdie studie was die VN in die hoedanigheid van UNAMSIL nog steeds in Sierra Leone betrokke. Indien daar in berekening gebring word dat die VN tradisioneel nie oor 'n vredesrol ten opsigte van intrastaatkonflikte beskik nie, verdien die VN se intervensie in Sierra Leone 'n pluimpie. UNAMSIL is vasbeslote om nie die mense van Sierra Leone aan hul eie lot oor te laat nie. Die ideaal is dat UNAMSIL homself stelselmatig aan Sierra Leone moet onttrek.

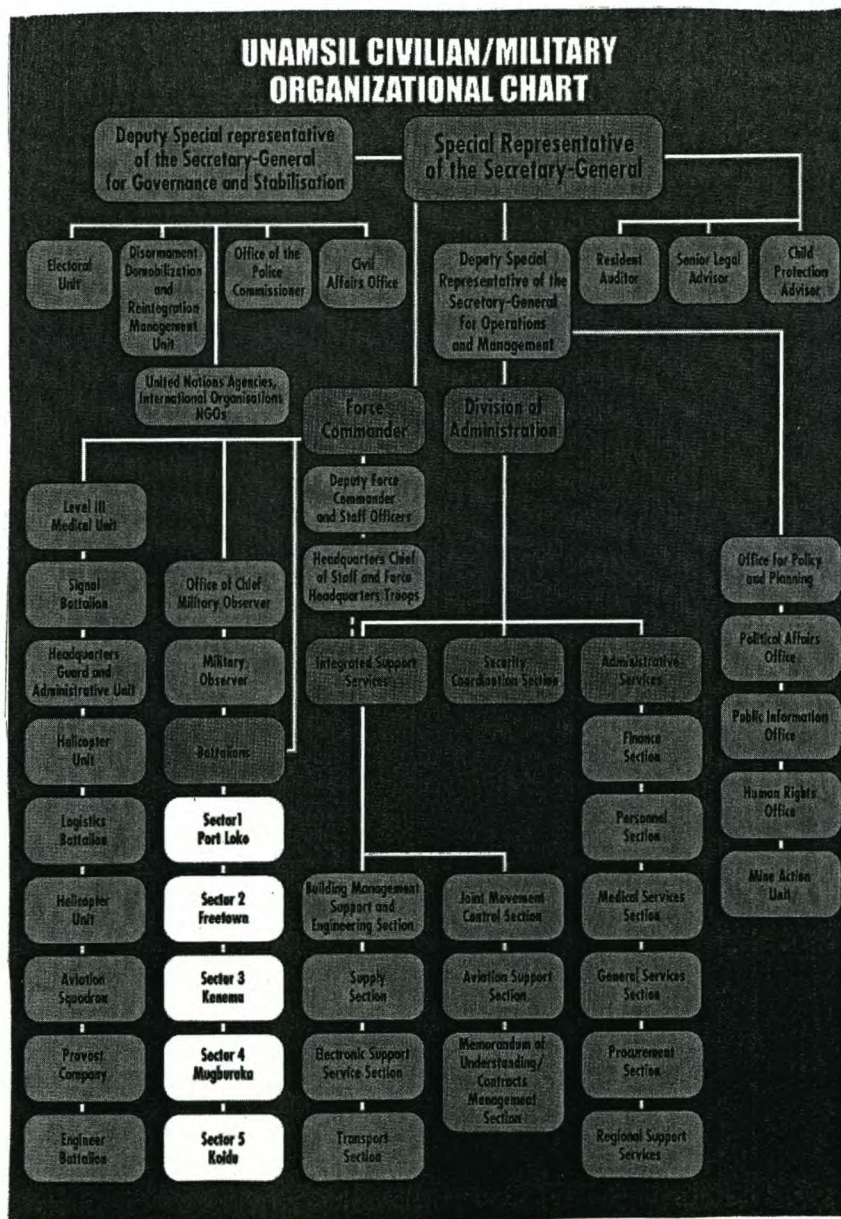
KAART 1: EO IN SIERRA LEONE (1995-1996) [Bron: Shearer, 1998: 50]

FIGUUR 1: UNAMSIL SE ORGANISASIEBEPLANNING IN SIERRA LEONE

[Bron: Malan, 2003: 55]

HOOFSTUK 4

SLOTOPMERKINGS

4.1 GEVOLGTREKKINGS

Die konsep van vervalle state het sedert Zartman (1995) al hoe meer op die voorgrond getree. Voor Zartman het Migdal (1988) en Buzan (1991) na 'n soortgelyke verskynsel verwys, maar dit swak state genoem. Selfs vandag nog vind ons gevalle in internasionale politiek dat outeurs nog na swak state verwys. Die swakste van swak state waar feitlik geen instellings funksioneer nie, is 'vervalle state'. Volgens Reno (2001) was Sierra Leone 'n voorbeeld hiervan.

Nasionalisme, die manipulasie van markte, kommersiële kontakte, kindersoldate en diamantverkope is as die kenmerke van Reno se vervalle state gemeld. Die studie het bevind dat nasionalisme in 'n vae hoedanigheid gefigureer het. Etniese nasionalisme het byvoorbeeld nie 'n deurslaggewende, prominente rol by die propaganda van die belangrikste rolspelers in die konflik, soos Sankoh en die 'regerings', gespeel nie. Die vermelde rolspelers het hulle op die manipulasie van die diamantmark toegespits. Die vermelde verhouding tussen Sankoh en Taylor in die vorm van onwettige diamant- en wapenhandel is 'n manifestasie van hoe hulle gepoog het om die markte in Sierra Leone te manipuleer.

'n Verdere bevinding van die studie was dat kindersoldate 'n prominente rol in die intrastaatkonflik in Sierra Leone gespeel het. Een van die vraagstukke in die probleemstelling van hierdie studie was om te bepaal deur wie die kindersoldate gebruik is. Met die skryf van hierdie studie is daar bepaal dat kindersoldate deur beide die 'regering' se CDF en die RVF-rebelle gebruik is. Daar is genoem dat ECOMOG, EO, SI en die VN in die hoedanigheid van UNAMSIL, nooit kindersoldate in enige van hul bedrywighede gebruik het nie.

Kommersiële bedrywighede, as deel van Reno se teorie, het ook in Sierra Leone, as 'n tipiese voorbeeld van 'n vervalle staat, gefigureer. Diamante was die kommersiële hulpbron wat deur Sankoh en sy rebelle uitgebuit is. Die 'regeerders' van Sierra Leone, soos onder andere president Strasser, het hom ook tot kommersiële kontakte gewend. Dit was in 'n poging om groepe soos die RVF, wat met konflik gedreig het, uit te sluit. Strasser het hom veral tot EO as 'n kommersiële kontak gewend, wat ook sekuriteitswerk vir die 'regeerders' onderneem het.

Diamante, kan met reg as die oorspronklike euwel in Sierra Leone, beskou word. Beide Sankoh en sy rebelle asook die 'regerings' het alles in hul vermoë gedoen om beheer oor die diamantvelde in die noordooste van Sierra Leone te verkry. Diamante was ook die trekpleister vir Charles Taylor om by die konflik betrokke te raak. Taylor is die tot onlangse Liberiese leier wat die rol van oorlogsbaron in Sierra Leone gespeel het. In die lig daarvan dat diamante grotendeels as 'n vloek in Sierra Leone gesimboliseer was, was daar op Ross (1999) se verwysing na die sogenaamde hulpbronsvloek gefokus.

Een van die gevolgtrekkings waartoe hierdie studie kom, is dat daar verskeie rolspelers in die konflik was. Om 'n herhaling van kwessies te voorkom, kan daar kortliks gemeld word dat Sankoh die leier van die RVF was wat ondersteuning van Taylor ontvang het. Sankoh het egter nooit in sy hoofdoelwit, om die president van Sierra Leone te word, geslaag nie. ECOMOG se intervensie was gesien as Afrika se antwoord op die kwessie van vredemaak in Sierra Leone. ECOMOG in Sierra Leone was egter 'n volslae mislukking en 'n bewys daarvan dat Afrika nog 'n lank pad sal moet loop voordat Afrika na sy eie probleme, betreffende vredemaak, sal kan omsien.

PMB in die vorm van EO en SI maak ook daarop aanspraak dat hulle 'n bydrae tot vrede en stabiliteit in Sierra Leone gemaak het. Dit blyk egter dat sulke maatskappye in werklikheid nie in staat is om enige deurslaggewende rol ten opsigte van moderne vredesfunksies op 'n deurlopende basis, te speel nie. As redes hiervoor kan daar aangevoer word dat die partydige betrokkenheid van sulke maatskappye by 'n konflik daartoe aanleiding gee dat militêre oorwinnings nie in standhoudende vrede omgeskakel

kan word nie. Ook is sulke maatskappye dikwels ongesanksioneer met dié dat 'n internasionale gesanksioneerde mandaat vir hul intervensie gewoonlik ontbreek. PMB is dus nie deur instellings soos die AU en die VN gesanksioneer nie. Hierdie studie het bevind dat die enigste skyn van legitimiteit waarop hierdie maatskappye aanspraak kan maak, te vinde is in die besigheidskontrakte wat privaat militêre maatskappye met die onderskeie 'regerings' aangegaan het.

Alhoewel dit sporadies was, was PMB in Sierra Leone soms by geslaagde offensiewe betrokke. Die mate van vrede wat deur privaat militêre maatskappye bewerkstellig was, was hoofsaaklik korttermyn van aard. In wese het EO en SI dus nie die totstandkoming van langtermyn vrede bevorder nie. EO en SI het eerder tot 'n oppervlakkige stabiliteit en 'n tydelike onderdrukking van vyandighede bygedra. Laasgenoemde het gedreig om telkens in 'n hernude hervatting van die sluimerende konflik te ontaard (wat natuurlik ook die geval was).

Hierdie studie het ook ondersoek ingestel na die rol van UNAMSIL. 'n Intrastaatkonflik soos die een in Sierra Leone maak nie deel uit van die VN se tradisionele opdrag insake vredemaakinisiatiewe nie. Ten spyte hiervan het die VN hom uitsonderlik van sy taak in Sierra Leone gekwyd (McIntyre & Thusi, 2003:79). Die 'Global Action for Africa' (2002:6) noem dat UNAMSIL se bydrae tot 'n vry, regverdige en grotendeels geweldvrye verkiesing in 2002, veral geprys moet word. Op 17 September 2003 het Koffi Annan, die VN Sekretaris-Generaal, 'n voorstel aan die Algemene Vergadering van die VN gemaak dat die werksaamhede van UNAMSIL in Sierra Leone met nog ses maande verleng moet word. As beweegrede vir so 'n voorstel noem hy dat dit wil voorkom asof dinge vir die beste in Sierra Leone verander het, maar dat UNAMSIL vir nog ses maande moet bly, net om stabiliteit verseker.

Deur te fokus op die bovermelde akteurs, is daar ook gekyk na die problematiek van vredemaak in 'n vervalle staat soos Sierra Leone, waar 'n intrastaatkonflik geheers het. Die studie kan in die verband tot die volgende gevolgtrekkings kom, naamlik:

- dat die vredemaakproses by vervalde state soos Sierra Leone bemoeilik word omdat instellings vir sekuriteit, in teorie, nie meer bestaan nie;
- dat intrastaatkonflikte nie deel uitmaak van die tradisionele opdrag van die VN nie. Dit is dan ook een van die redes waarom die VN na eers ongeveer agt jaar in Sierra Leone betrokke geraak het;
- dat die subregionale vermoë van Afrika in die vorm van ECOMOG, om die vredemaakproses effektief te hanteer, nie die kapasiteit hiervoor gehad het nie;
- dat PMB nie aan die vereistes van vredemaak, soos onpartydigheid, voldoen nie;
- dat die regeerders, rebelle/insurgente en oorlogsbaronne se betrokkenheid by die konflik in Sierra Leone, die vredemaakproses telkens bemoeilik het; en
- dat diamante die groot euwel was.

So wat is die verband tussen die verskynsel van vervalde state en die hulpbronoorlog in Sierra Leone? Alhoewel Sierra Leone voor 1991 nie 'n voorbeeld van 'n modelstaat was nie, was dit ook nie 'n klassieke voorbeeld van 'n tipiese William Reno-vervalde staat nie. Die staat in Sierra Leone het eers met die koms van die hulpbronoorlog totaal en al verval toe die konflik die weerlose staat gebreek het. In kontras hiermee, kan daar geargumenteer word dat 'n staat soos Angola 'n voorbeeld is van waar die staat alreeds met die uitbreek van die hulpbronoorlog, verval het. In die geval van Angola was die hulpbronoorlog ook in die vorm van diamante, maar olie en ivoor het ook 'n rol gespeel. Angola sal dus 'n voorbeeld wees van waar die vervalde staat die onafhanklike veranderlike is, terwyl die hulpbronoorlog die afhanklike veranderlike is. In teenstelling hiermee, het hierdie studie bevind dat Sierra Leone 'n voorbeeld is van waar die hulpbronoorlog die onafhanklike veranderlike is, terwyl die vervalde staat die afhanklike veranderlike is.

In die lig hiervan, is dit duidelik dat Sierra Leone wel inpas by die teorie van Reno (2001). Sierra Leone maak dus deel uit van Reno se 'Renoland', wat ook nog 'n 'Taylorland', die wêreld van die oorlogsbaron, ingesluit het. Hou egter in gedagte dat daar in Hoofstuk 2 van hierdie studie gemeld is dat 'n staat nie noodwendig permanent 'n vervalde staat hoef te wees nie. Verbetering is moontlik. Huidiglik wend president

Kabbah, wat wetlik verkies is, daadwerklike pogings aan om te verseker dat Sierra Leone van die stigma van 'n vervalte staat ontslae raak.

4.2 VOORSTELLE

Die studie stel as sulks die volgende voor, naamlik dat:

- dit die plig van die internasionale gemeenskap is om Sierra Leone te help in sy pogings om 'n oorgang te maak vanaf 'n tipiese vervalte staat na 'n meer stabielte staat. In hierdie verband moet daar veral gekyk word na hulp in die vorm van donasies. Hulp in die vorm van lenings met allerhande verskuilde klousules vanaf die IMF en die Wêreldbank (WB), gaan op hierdie tydstip van geen hulp vir Sierra Leone wees nie. Laasgenoemde is eenvoudig aangewese op die goedhartigheid van die internasionale gemeenskap;
- met dié dat die VN, ongeag sy Handves, toenemend betrokke raak by intrastaatkonflikte soos die een in Sierra Leone, dit net logies sal wees indien die VN se Handves insake vredemaak inisiatiewe by intrastaatkonflikte aangepas word. Intrastaatkonflikte kom, in vergelyking met interstaatkonflikte, al hoe meer voor. Die voorgestelde aanpassing sal die VN van 'n basiese raamwerk insake intrastaatkonflikte verskaf;
- Afrika op regionale en subregionale vlak daadwerklike pogings sal moet begin aanwend om sy kapasiteit insake vredemaak inisiatiewe te verbeter. Positief in hierdie verband is dat die AU/NEPAD ('New Partnership for Africa's Development') aangedui het dat effektiewe vredemaak inisiatiewe 'n prioriteit is. Die totstandkoming van 'n voorgestelde Vredes-en Veiligheidsraad is onder andere geopper. Artikel 3 (Oogmerke) van hierdie voorgestelde Raad stipuleer byvoorbeeld dat indien 'n konflik glad nie meer voorkom kan word nie, hierdie Raad verantwoordelik sal wees vir die vredemaak inisiatiewe. Belangrik ook is dat Artikel 13 ('n Bystandmag vir Afrika) meld dat so 'n Mag vir vredebewaringsoperasies in die geval van 'n konflik verantwoordelik sal wees. Hierdie Mag se verantwoordelikhede sluit dus die pligte in soos

tradisioneel verrig deur die vredesbewaringsmagte van die VN. Die Mag moet egter nog steeds deur die VN werk (NEPAD, 2002:Webwerf); en

- in die lig daarvan dat kontemporêre Afrika die meeste voorbeelde van tipiese vervalde state verskaf, Afrika daarvan werk sal moet begin maak om die werksaamhede en opkoms van individue soos Sankoh en Taylor te onderdruk. Deur voort te gaan om aan sulke individue asiel te verskaf, vererger Afrika slegs die krisis aangaande die voorkoms van vervalde state in Afrika.

4.3 EFFEKTIWITEIT VAN DIE NAVORSINGSMETODE

Hierdie studie het sy spesifieke oogmerke bereik. Die spesifieke navorsingsmetode wat in hierdie studie gevolg is, het geslaag. Deur hierdie studie eerstens 'n beskrywende sowel as 'n empiriese studie en tweedens 'n deduktiewe studie te maak, kon die skrywer:

- die belangrikste konsepte soos onder andere vervalde state, hulpbronoorloë, vredemaak, oorlogsbaronne, rebelle/insurgente en andere konseptualiseer en aan betekenis gee;
- die bovermelde konsepte in die meeste gevalle op 'n gemaklike wyse op die geval van Sierra Leone van toepassing maak; en
- tot die gevolgtrekking kom dat Sierra Leone wel inpas by Reno (2001) se teorie insake die verskynsel van vervalde state en dat Sierra Leone die geldigheid van hierdie konsep illustreer.

4.4 LESSE GELEER TYDENS DIE SKRYF VAN DIE STUDIE

Van die lesse geleer tydens die skryf van hierdie studie was onder andere dat:

- behalwe Reno, daar nie veel ander outeurs is wat oor die verskynsel van vervalde state in Afrika navorsing doen nie. Daar is egter 'n groot verskeidenheid konflikstudies, maar hierdie was nie 'n tesis oor konflik nie;

- indien daar wel ander outeurs is wat oor die verskynsel van vervalde state in veral Afrika navorsing doen, hulle nie juis verwys na die spesifieke kenmerke waarna Reno verwys nie;
- nie veel literatuur gevind kan word waar die rol van PMB in konflikte ongekwalifiseerd verdedig en/of aangemoedig word nie; en
- geen outeur 'n voorstel maak van presies hoe die VN se Handves insake vredemaak inisiatiewe in intrastaatkonflikte verander en aangepas kan word nie.

4.5 ONBEANTWOORDE KWESSIES

Van die kwessies wat na die skryf van hierdie studie nog onbeantwoord en/of vaag is en in die toekoms verder ondersoek behoort te word, sluit onder andere in dat:

- daar bepaal moet word wat Sierra Leone se presiese kanse op 'n positiewe oorgang vanaf 'n tipiese vervalde staat na 'n sterker staat is;
- daar vasgestel moet word wat die mees effektiewe wyses (byvoorbeeld beter ekonomiese, politieke en sosiale beleid) sou wees van hoe Sierra Leone die bovermelde oorgang sou kon maak;
- daar vasgestel kan word wat die kousaliteit tussen stabiliteit, demokrasie en ontwikkeling is;
- daar gekyk moet word na praktiese voorstelle van hoe die VN sy Handves insake sy benadering jeens intrastaatkonflikte moet/kan verander en aanpas;
- daar vasgestel moet word wat die presiese posisie van die Internasionale Reg insake die voorkoms en bedrywighede van privaat militêre maatskappye is; en
- daar gekyk moet word na die kwessie van of die Afrika Unie se Vredes- en Veiligheidsraad oor die kapasiteit sal beskik om probleme, soos in Sierra Leone, effektief te hanteer.

LITERATUURLYS

Abdullah, I. (1998) *The Origin and Character of the RUF: Sierra Leone*. In: *The Journal of Modern African Studies*, vol. 36(2). New York: Cambridge University Press.

Adebajo, A. (2002) *Liberia's Civil War: Nigeria, ECOMOG and Regional Security in West Africa*. Boulder: Lynne Rienner Publications.

Africa Confidential. (2002) *Sierra Leone: How diamonds fueled the conflict*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.africa-confidential.com/special.htm>. (2 April).

Africa News Online. (1998) *Think more about Peace-keeping, Africa!* [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.prairienet.org/acas/alerts/think.htm>. (2 Maart).

Allen, C. (1999) *Warfare, Endemic Violence and State Collapse in Africa*. In: *Review of African Political Economy*, vol. 26(81). Sheffield: ROAPE Publications.

Annan, K.A. (1998) *Partnerships for Global Community: Annual Report on the work of the Organisation*. New York: UN Department of Public Information.

Anon. (2002) *Sierra Leone's election*. In: *The Economist*, vol. 303(8273). Johannesburg: CTP Web Printers.

Anyidoho, H. (1997) *Lessons learned during Peace-keeping Operations in Africa*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.iss.co.za/Puns/Monographs/No10/Anyidoho.html>. (30 April)

Arnold, G. (1999) *Mercenaries: The Scourge of the Third World*. London: MacMillan Press Ltd.

Baehr, P. R.. & Gordenker, L. (1999) *The United Nations at the end of the 1990's* (3de uitgawe). Hampshire: MacMillan Press Ltd.

Bandow, D. (2000) *The end of the UN peace-keeping*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.cato.org/dailys/06-12-00.html>. (12 Junie).

Bangura, Y. (2000) *Strategic Policy and Failure and Governance in Sierra Leone*. In: *The Journal of Modern African Studies*, vol. 38(4). New York: Cambridge University Press.

BBC. (1998) *ECOMOG: Peacekeeper or Participant?* [Webwerf] Beskikbaar: http://www.bbc.co.uk/hi/english/world/africa/newsid_55000/55719.stm. (11 Februarie).

Bennett, E; Gamba, V. & Van der Merwe, D. (1999) *ACT against child soldiers in Africa: A Reader*. Johannesburg: ISS.

Bercovitch, J. (1999) *Mediation in International Conflict*. In: Zartman, W. & Rasmussen, J. *Peacemaking in International Conflict-Methods and Techniques*. Washington DC: US Institute of Peace Process.

Berman, E. & Sams, K. (2001) *Regional Peace-keeping in Africa*. In: *Conflict Trends*, vol. 3/2001 Accord.

Bernhardt, W. (1998) *Die bydrae van Privaat Militêre Bystand tot demokratisering en vredesondersteuning in Angola en Sierra Leone*. Tesis ingelewer vir MA-graad, Universiteit van Stellenbosch.

Boas, M. (2001) *Liberia and Sierra Leone- deadringers? The logic of neopatrimonial rule*. In: *Third World Quarterly*, vol.22(5). Hants: Carfax Publications.

Brayton, S. (2002) *Outsourcing war: Mercenaries and the Privatization of Peacekeeping*. In: *Journal of International Affairs*, vol. 55(2). New York: Colombia University Press.

Breytenbach, W.J. (2002) *Rulers, Rebels and Mercantilists*. In: *Africa Insight*, vol. 32(2). Pretoria: Africa Institute for Africa.

Burkhalter, H. (2003) *A Diamond Agreement in the Rough*. In: *Foreign Policy*, nr. 135. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Buzan, B. (1991) *People, State and Fear: An Agenda for International Security in the Post Cold War Era*. New York: Harvester Wheatsheaf.

Chan, S. (1999) *The Warlord and the Global Order*. In: Rich, P. *Warlords in International Relations*. London: MacMillan Press Ltd.

Cilliers, J. (1999) *Private Security in War-torn African States*. In: Cilliers, J & Mason, P. *Peace, Profit or Plunder? The Privatisation of Security in War-torn African Societies*. Johannesburg: ISS.

Cilliers, J *et al.* (2002) *Children in the Spotlight*. In: *African Security Review*, vol. 11(3). Johannesburg: ISS.

Cilliers, J. & Mills, G. (1999) *From Peacekeeping to Complex Emergencies: Peace Support Missions in Africa*. Johannesburg: South African Institute of International Affairs.

Cohn, I. & Goodwin-Gill, G. (1997) *Child Soldiers: The Role of Children in Armed Conflicts*. New York: Oxford University Press.

Conteh-Morgan, E. & Khadivar, S. (1998) *Sierra Leone's Response to ECOMOG: The Imperative of Geographic Proximity*. In: Magyar, K. & Conteh-Morgan, E. *Peacekeeping in Africa: ECOMOG in Liberia*. London: MacMillan Press Ltd.

Cullen, P. (2000) *Keeping the New Dog of War on a Tight Leash: Assessing Means of Accountability for Private Military Companies*. In: *Conflict Trends*, vol. 1, Junie 2000.

Deen, T. (2000) *Has the International Community failed Africa?* [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.dawn.com/2000/05/17/int6.htm>. (17 Mei).

Douglas, I. (1999) *Fighting for Diamonds- Private Military Companies in Sierra Leone*. In: Cilliers, J & Mason, P. *Peace, Profit or Plunder? The Privatisation of Security in War-torn African Societies*. Johannesburg: ISS.

Druckman, D. (1999) *Negotiation in the International Context*. In: Zartman, W. & Rasmussen, J. *Peacemaking in International Conflict-Methods and Techniques*. Washington DC: US Institute of Peace Process.

Ero, C. (1999) *The Future of ECOMOG in West Africa*. In: Cilliers, J. & Mills, G. *From Peacekeeping to Complex Emergencies: Peace Support Missions in Africa*. Johannesburg: South African Institute of International Affairs.

Eyall, J. (200) *Africa's Peacekeeping problems*. [Webwerf] Beskikbaar: http://www.news.bbc.co.uk/hi/english/world/africa/newsid_743000/743249.stm (10 Mei).

Fleshman, M. (2000) *Reform Plans dominate Security Council debate on peacekeeping in Africa*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/ecosovdev/geninfo/afrec/subjindx/143peack.htm>. (31 Oktober).

Fleshman, M. (2000) *Sierra Leone: Peacekeeping under fire*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/subjindx/142peack.htm>. (31 Julie).

Francis, D. (1999) *Mercenary intervention in Sierra Leone: Providing national security or international exploitation?* In: *Third World Quarterly*, vol. 20(2). Hants: Carfax Publications.

Furley, O. & May, R. (1998) *Peacekeeping in Africa*. Hampshire: Ashgate.

Ginifer, J. (2003) *Prioritising Reintegration*. In: Malan, M *et al.* *Sierra Leone: Building the Road to Recovery*. Johannesburg: ISS.

Global Coalition for Africa. (2002) *African Social and Economic Trends: Review of Political and Economic Trends*. Washington DC: GCA Publishers.

Goredema, C. (2002) *Diamonds and other precious stones in armed conflicts and law enforcement co-operation in Southern Africa*. Johannesburg: ISS.

Greenstock, J. (2000) Africa: *Can the UN do more?* [Webwerf] Beskikbaar: http://www.ukun.org/xq/asp/SaricleType.17/Aricle_ID.112/qx/articles_show.htm. (15 Februarie).

Harding, J. (1997) *The Mercenary Business: Executive Outcomes*. In: *Review of African Political Economy*, nr. 71. Sheffield: ROAPE Publications.

Herbst, J. (1996) *Responding to state failure in Africa*. In: *International Security*, vol. 21(3). Harvard: Harvard College Press.

Heywood, A. (1996) *Politics*. London: MacMillan Press Ltd.

Hirsch, J. (2001) *Sierra Leone: Diamonds and the struggle for Democracy*. Boulder: Rennier.

Hirsch, M. (2001) *War in Sierra Leone*. In: *Survival*, vol. 43(3). London: Institute for Strategic Studies.

Howe, H. (1996) *Lessons of Liberia: ECOMOG and Regional Peacekeeping*. In: *International Security*, vol. 21(3). Harvard: Harvard College Press.

ICG. (2002) *Sierra Leone after elections: Politics as usual?* Brussels: ICG Africa Report.

ICG. (2001) *Sierra Leone: Time for a new Military and Political Strategy*. Brussels: ICG Africa Report.

Itano, N. (2001) *Africa looks for paths for peace*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.csmonitor.com/durable/2001/07/11/p651.htm>. (11 Julie).

Jackson, R. (2002) *Violent Internal Conflict and the African State: Towards a Framework of Analyses*. In: *Journal of Contemporary African Studies*, vol. 20(1). Hants: Carfax Publishing.

Jett, D.C. (1999) *Why Peacekeeping Fails*. New York: St. Martins Press.

Jett, D.C. (2000) *UN alone can't save Sierra Leone*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.csmwebbz.emcweb.com/durable/2000/05/17/p1054.htm>. (17 Mei).

Kleveman, L. (2001) *Mining Bloody Diamonds*. In: *Newsweek*, vol. 137(20). New York: Newsweek Inc.

Machel, G. (2001) *The Impact of War on Children*. Kaapstad: David Philip Publications.

Mackinlay, J. (2000) *Defining Warlords*. In: Cilliers, J. & Hilding-Ivorberg, H. (eds) *Building Stability in Africa: Challenges for the New Millenium*. ISS Monograph, no. 46, Februarie 2000.

Maher *et al.* (2002) *The Europa Year World Book 2003*. London: Europa Publications.

Malan, M. (2001) *Africa Peacekeeping Beyond Brahimi*. In: *African Security Review*, vol. 10(3). Johannesburg: ISS.

Malan, M. (1997) *Conceptual History of UN Peace Operations*. In: *African Security Review*, vol. 6 (1). Johannesburg: ISS.

Malan, M. (1998) *Peacekeeping in Africa-Trends and responses*. [Webwerf]
Beskikbaar: [http:// www.iooss.co.za/Pubs/PAPERS/13/Papers31.html](http://www.iooss.co.za/Pubs/PAPERS/13/Papers31.html). (30Junie).

Malan, M. (2000) *Peace Support: The Unresolved Issues*. In: Malan, M (ed). *Boundaries of Peace Support Operations: The African Perspective*. Johannesburg: ISS.

Malan, M. (1999) *The Crises in External Response*. In: Cilliers, J & Mason, P. *Peace, Profit or Plunder? The Privatisation of Security in War-torn African Societies*. Johannesburg: ISS.

Malan, M.; Rakate, P. & McIntyre, A. (2002) *Peacekeeping in Sierra Leone: UNAMSIL hits the home straight*. Johannesburg: ISS.

Malan, M *et al.* (2003) *Sierra Leone: Building the Road to Recovery*. Johannesburg: ISS.

Malaquias, A. (2001) *Diamonds are a Guerilla's best friend: The impact of illicit wealth on insurgency strategy*. In: *Third World Quarterly*, vol. 22(30). Hants: Carfax Publishing.

Masland, T. (2000) *Ruins of a Big Man's Home*. In: *Newsweek*, vol. 135(21). New York: Newsweek Inc.

Masland, T. (2000) *The Gems of War*. In: *Newsweek*, vol. 136(2). New York: Newsweek Inc.

Masland, T. (2002) *Voices of the Children*. In: *Newsweek*, vol. 139(18). In: *Newsweek*, vol. 139(19). Newsweek Inc.

Masland, T. & Bartholet, J. (2000) *Fury and Fear*. In: *Newsweek*, vol. 135(21). New York: Newsweek Inc.

Masland, T. & Bartholet, J. (2000) *The Thin Blue Line*. In: *Newsweek*, vol.135(20). New York: Newsweek Inc.

McGeary, J. (2000) *When the peace cannot be kept*. In: *Newsweek*, vol. 135(1). New York: Newsweek Inc.

McIntyre, A. & Thusi, T. (2003) *Children and Youth in Sierra Leone's Peace-building Process*. In: *African Security Review*, vol.12(2). Pretoria:ISS.

Migdal, J. (1988) *Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World*. Princeton: New York University Press.

Murison, et al. (2003) *Africa South of the Sahara 2003*. London: Europa Publications.

Mutume, G. (2003) *Africa seeks own solutions to conflicts*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/ecosocdev/geninfo/afrec/vol17no1/171peack.htm>. (31 Mei).

Nakana, S. (2002) *Regional Integration and Warlord Politics: The Case of West Africa*. Tesis ingelewer vir MA-graad, Universiteit van Kaapstad.

Nel, A. (1996) *Kollektiewe Sekuriteit in Suider-Afrika: 'n Addisionele Dimensie van streeksamewerking*, Tesis ingelewer vir MA-graad, Universiteit van Stellenbosch.

Nel, P. (1996) *Politieke Ideologieë*. In: *Politieke Wetenskap vir Suid-Afrikaanse Studente: 'n Inleiding*. Pretoria: RGN Uitgewery.

NEPAD. (2002) *NEPAD/AU Declaration for the establishment of a Peace and Security Council*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.avmedia.at/nepad/indexgb.html>. (9 Julie).

Nkwane, T. (2001) *The Future of Peacekeeping in Africa*. In: *Africa Insight*, vol. 30(3-4). Pretoria: Africa Institute of South Africa.

Pech, K. (1999) *Executive Outcomes-A corporate conquest*. In: Cilliers, J & Mason, P. *Peace, Profit or Plunder? The Privatisation of Security in War-torn African Societies*. Johannesburg: ISS.

Reno, W. (1997) *African Weak States and Commercial Alliances*. In: *African Affairs*, vol 96(383). Oxford: Oxford University Press.

Reno, W. (1995) *Corruption and State Politics in Sierra Leone*. Cambridge: Cambridge University Press.

Reno, W. (2001) *Warfare in collapsed states, and special problems of conflict resolution*. In: *Global Dialogue*, vol. 6(2). Johannesburg: Institute for Global Dialogue.

Reno, W. (1998) *Warlord Politics and African States*. Boulder: Lynne Rienner Publications.

Reno, W. (2000) *No Peace for Sierra Leone*. In: *Review of African Political Economy*, vol. 27(84). Sheffield: ROAPE Publications.

Rich, P.B. (1999) *Warlords in International Relations*. Hampshire: MacMillan Press Ltd.

Riley, S. (1997) *Sierra Leone: The Militariat Strikes Again*. In: *Review of African Political Economy*, vol. 71. Sheffield: ROAPE Publications.

Roberts, A. & Kingsbury, B. (1996) *UN divided world: The United Nations role in international relations* (2de uitgawe). Clarendon: Oxford Publishers.

Ross, M. (1999) *The Political Economy of the Resource Curse*. In: *World Politics*, vol. 21(12). Baltimore: John Hopkins University Press.

Rotberg, R. (1997) *Wanted: A Sound Peacekeeping Structure for Africa*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.csmonitor.com/durable/1997/10/07/opin/opin.1/htm>. (7 Okt).

Shearer, D. (1997) *Exploring the Limits of Control: Conflict Resolution in Sierra Leone*. In: *Journal of International Studies*, vol. 26(3). London: Millenium Publishing Group.

Shearer, D. (1998) *Private Armies and Military Intervention*. New York: Oxford University Press.

Shearer, D. (1998) *Outsourcing War*. In: *Foreign Policy*, nr. 112. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.

Sierra Leone. (2002) *Chronology of Sierra Leone*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.africa-confidential.org/special.htm>. (31 Januarie).

Smillie, I; Gberie, L. & Hazleton, R. (2000) *The Heart of the Matter: Sierra Leone, Diamonds and Human Security*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.africaaction.org/docs00/5/0001.htm>. (28 Februarie).

Stohl, R. (2002) *Under the Gun: Children and Small Arms*. In: *African Security Review*, vol. 11(3). Johannesburg: ISS.

The Perspective. (2002) *Hats off to ECOWAS/ECOMOG*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.theperspective.org/ecowas.html>. (10 Mei).

Thusi, T & Meek, S. (2003) *Disarmament and Demobilisation in Sierra Leone*. In: Malan, M *et al.* *Sierra Leone: Building the Road to Recovery*. Johannesburg: ISS.

Van Evera, S. (1994) *Hypotheses on Nationalism and War*. In: *International Security*, vol. 18 (4). Harvard: Harvard College.

Van Walraven, K. (2002) *The pretence of Peacekeeping: ECOMOG, West Africa and Liberia (1990-1998)*. The Hague: Clingendael Institute.

VN. (2003) *Press Release of Security Council*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sc778.doc.htm>. (10 Junie).

VN. (2003) *Security Council ends ban on import of Sierra Leone Rough Diamonds*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/apps/news/search.asp>. (10 Junie).

VN. (2003) *Sierra Leone: UNAMSIL Background*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/Depts/dpko/unamsil/UnamsilB.htm>. (16 Februarie).

VN. (2003) *Sierra Leone: UNAMSIL Facts and Figures*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/Depts/dpko/unamsil/facts.html>. (16 Februarie).

VN. (2003) *Sierra Leone: UNAMSIL Mandate*. [Webwerf] Beskikbaar: <http://www.un.org/Depts/dpko/unamsil/mandate.html>. (16 Februarie).

Whitman, J. (1999) *Peacekeeping and the UN Agencies*. London: Frank Cass.

Whittaker, D. (1995) *United Nations in action*. London: UCL Press.

Zack-Williams, A. (2001) *Child Soldiers in the Civil War in Sierra Leone*. In: *Review of African Political Economy*, vol. 87(28). Sheffield: ROAPE Publications.

Zack-Williams, A. (1999) *Sierra Leone: The Political Economy of Civil War, 1991-98*.
In: *Third World Quarterly*, vol. 20(1). Hants: Carfax Publications.

Zartman, W. (1995) *Collapsed States*. Boulder: Lynne Rienner Publications.

Zartman, W. & Dawisha, A. (1988) *Beyond Coercion: The Durability of the Arab State*.
London: Croom Helm.

Zartman, W. & Rasmussen, J.L. (1999) *Peacekeeping in international conflict: Methods and Techniques*. Washington DC: US Institute of Peace Press.